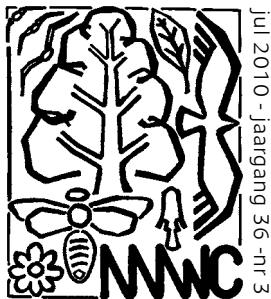

Natuur- en Vogelwacht Culemborg

Hak-al

IN DIT NUMMER

- Ballet aan de Lek, puur genieten!
- Recordaantal soorten bij Big Day, en meer over de Big Day
- Tel stadsvogels en je ziet een bever!

Colofon

Voor vragen over de bezorging,
Loes Plaisier
0345 - 51 98 47

Redactieadres:
Yvonne van Gils
Fazantstraat 38
4105 WN Culemborg
0345 - 52 37 07
e-mail: redactie@nvw.nl

Eindredacteur:
Louis van Oort

Redactie:
Yvonne van Gils
Harry van de Warenburg
Jan Dirk Buizer

Webbeheer:
Jouke Altenburg

Uitgave:
Natuur- en Vogelwacht Culemborg
Middelcoopstraat 1a
4102 CE Culemborg
e-mail: post@nvw.nl
website: www.nvw.nl

Vormgeving:
Jan Dirk Buizer

Druk:
Drukkerij de Meerpaal
Tiel

Oplage:
420 exemplaren

Distributie:
A. van de Berg, Y. en J. Bosma,
Th. & A. Boudewijn, K. van Elst,
J. Geven, G. Greve, J.J. Geleedst,
A. Jacobs, Y. Jakobs-Lammers,
L. v.d. Kooij, M. Steltenpool,
W. van de Ree, W.&C. Rubers,
W. de Rooij, H. v.d. Warenburg en
F. Waroux.

Lidmaatschap:
Hak-al is een uitgave van de
Natuur- en Vogelwacht Culemborg
en wordt gratis onder haar leden verspreid.

Deze Hak-al wordt op milieuverantwoord papier vervaardigd.
Gewaarbord door het FSC certificaat.

Beste Hak-al-lezers!

Het zal niemand ontgaan zijn dat de NVWC 35 jaar bestaat. Zo'n lustrumjaar – want 35 jaar kun je wat mij betreft niet echt een jubileum noemen – stemt mij soms wat melancholiek. Dat betekent niet dat ik dan een droef gezicht trek met waterige hondenogen, maar meer dat ik dan terugdenk aan mijn begindagen bij de club.

Die liggen overigens geen 35 jaar achter me, maar een luttele 15 jaar. In 1995 werd ik lid van de NVWC, nadat ik een tijdje vergeefs had gezocht naar een manier om mijn interesse voor vogels meer diepgang te geven. In mijn woonplaats Geldermalsen had je niks dat daarvoor in aanmerking kwam en de NVWC kende ik nog uit mijn tijd op het KWC. Mijn eerste contact met de club begin '95 was met de latere Amerikaganger Stijn Brand, destijds coördinator van de vogelwerkgroep. Of ik een keer meek met een werkgroepactiviteit, vroeg ik hem. Het was hartje winter, maar Stijn wist wel wat: de ganzenexcursie naar Zeeland. Op deze excursie kwamen vier belangstellenden af. Niet veel, maar dat was ook niet zo vreemd: het vroom dat het kraakte en er stond een noordpoolachtige wind. Tot de deelnemers behoorden, naast de huidige secretaris Yme Jan Bosma, de heer Hoekstra uit Beusichem met zijn jonge zontje Paul. Hij stelde voor dat het hele gezelschap in zijn ruime Chrysler stapte. Dat was gezellig en gemakkelijk.

Het werd een gedenkwaardige tocht, met sneeuwduinen in sloten, ijsschotsen in het Oostvoornse Meer en toch ook verrassend veel vogels. Het was mijn eerste kennismaking met de ganzenweelde in de Delta, met de slechtvalk bij Stellendam en de grote burgemeester op de Brouwersdam. Op de achterbank zat Paul stil te genieten en mee te zoeken. Stijn gaf aanwijzingen en Yme Jans baard krulde van plezier. Zodra je de auto uitstapte, dreigde je eventueel uitstekende lichaamsdelen te verliezen aan de vrieskou, maar toch waagden we het er keer op keer op. De vogels bleven trekken. Kortom, fantastische herinneringen. Herinneringen die levend blijven, omdat ik de hoofdrolspelers van die dag nog regelmatig zie of spreek...

En zo kan ik tientallen NVWC-momenten opdissen die mijn natuurbeleving maar ook mijn sociale leven de afgelopen 15 jaar verrijkt hebben. Want zo'n club is het: we barsten met z'n allen van de natuurkennis, maar het is vooral ook erg gezellig bij de NVWC. Volgens mij was dat 35 jaar geleden ook al zo en hopelijk de komende 35 jaar ook.

Enorme natuurkennis en dito gezelligheid spreken ook weer uit de artikelen die u voorgeschoteld krijgt in deze pre-vakantie-Hak-al. Met bijvoorbeeld een fascinerend stuk van Jouke Altenburg over kluten langs de Lek, een artikel over voorjaarsvlinders van Kars Veling en drie bijdragen over de Big Day, waarbij dit jaar alle records werden gebroken. Daarnaast natuurlijk weer de rubrieken Van de leesplank, Goed gezien en Waar komt die naam vandaan? Ook de jeugd is met twee artikelen vertegenwoordigd, terwijl Annette van Berkel met een opzienbarend verslag komt over een bever binnen de Culemborgse bebouwde kom.

Er valt dus weer veel te genieten, voor natuurliefhebbers van jong tot oud. En dat is toch precies waar het 35 jaar geleden allemaal om begonnen is...

Louis van Oort
Lvanoort@planet.nl

Nummer 3

Voorblad

Visdief Foto: Jouke Altenburg

De visdiefkolonie in de Goilberdingenwaard is in 2010 toegenomen van 6 naar minstens 12 paren.

Mogelijk een positief gevolg van het kappen van de boomopslag op de bunkers.

- 04** Nieuws van het bestuur, *Jouke Altenburg*
- 05** Waar komt die naam vandaan??? Woudaapje, *Ellen Geleedst*
- 08** Ballet aan de Lek, puur genieten! *Jouke Altenburg*
- 10** De kluut, feiten en cijfers. *Jouke Altenburg*
- 15** Op pad met de jeugdgroep. *Sem / jeugdgroep NVWC*
- 16** Van de Leesplank. *Leo van der Kooij*
- 20** De jeugd aan het woord. *Thessa Temminck*
- 21** Recordaantal vogelsoorten bij Big Day. *Louis van Oort*
- 22** Big Day 2010; een korte cursus, *Arjan brekman*
- 24** Hij komt wéér terug! *Mark Collier*
- 26** Tel stadsvogels en je ziet een bever! *Annette van Berkel*
- 27** Meer dan 600 padden overgezet! *Kars Veling*
- 28** Goed gezien tussen Lek en Linge. *Dirk van Opheusden*
- 34** Vlinders in het voorjaar. *Kars Veling*
- 36** Convocaties
- 39** Adressen
- 40** Agenda

Nieuws bestuur

Terwijl de deadline van Hak-al nr. drie nadert, raken internetserverns bijna overbelast door de intensieve mailwisselingen over twee hoogtepunten in dit lustrumjaar: de Big Day (vogelkijkwedstrijd) van 14 & 15 mei en de natuurmarathon van 4 & 5 juni.

Voor de negende maal zijn leden van de vogelwerkgroep op 14&15 mei 22 uur op pad gegaan in teams van twee personen om zoveel mogelijk vogelsoorten waar te nemen. Welk team heeft de combinatie van de beste vogelkennis, gebiedskennis en geluk? Tevoren wordt onder de deelnemende teams enige (goedmoedige) psychologische 'intimidatie' niet geschuwd. Wat mij betreft, maakt 'de afterparty' deze 'kijkwedstrijd' tot een jaarlijks hoogtepunt. Na afloop komen de teams en hun 'aanhang' namelijk bij elkaar. Ook vogelwerkgroepleden die niet in de gelegenheid waren om deel te nemen schuiven aan.

Onder het genot van de nodige versnaperingen wisselen de teams hun belevenissen uit, terwijl 'de jury' alle lijsten controleert en de totalen in kaart brengt. Met enig ceremonieel worden vervolgens 'de gouden snip' en 'de blinde vink' uitgereikt. De 'gouden snip' aan het winnende team; 'de blinde vink' aan het duo dat het minste vogelsoorten wist waar te nemen. Het geheel wordt in een zeer gezellige sfeer afgesloten met een gezamenlijke maaltijd.

De Big Day heeft een aantal parallellen met de manier waarop de NVWC functioneert. Onze werkgroepen en andere actieve leden opereren door het jaar heen in een los verband, net als de Big Day-teams. Maar op gezette momenten komen zij bij elkaar en delen hun kennis en verhalen met eenieder die het horen wil. In het winterhalfjaar vormen de maandelijkse lezingen zo'n ontmoetingspunt. Het zomerhalfjaar is normaliter stilletjes wat ontmoetingspunten betreft. Toch moeten we mijns inziens ook in deze maanden zulke momenten zoeken en koesteren.

Terwijl ik dit schrijf is de jubileumcommissie (bestaande uit Leo van der Kooij, Jilles Verdouw, Co Sielhorst en Gijsje Robeer) druk bezig met het treffen van de voorbereidingen voor de Natuurmarathon op 4 en 5 juni. Een etmaal lang zullen werkgroepleden maar liefst veertien excursies verzorgen naar bekende en minder bekende natuurlocaties in Culemborg voor eenieder die maar mee op pad wil. Ook dan zal genoten worden (zijn) van prachtige natuur. Ik hoop en verwacht dat van de Natuurmarathon op verenigingsniveau net zo'n aantrekkelijke, bindende en stimulerende werking uit is gegaan als de Big Day voor de vogelwerkgroep.

Jouke Altenburg
voorzitter

Foto's van internet in de Hak-al

Op internet zijn tegenwoordig massa's prachtige natuurfoto's te vinden. Regelmatig worden er dan ook foto's van internet bij artikelen meegestuurd om erbij te zetten. Veel fotografen zijn er zo trots op dat ze het prima vinden als die met hun naam erbij in een blad verschijnen. Maar vooral fotografen die van hun werk moeten leven, zijn er vaak minder blij mee. Als ze het merken, krijg je zo een rekening aan je broek. In principe berust op alle foto's copyright, ook als ze zijn gepubliceerd op internet en ook als ze op openbare albums als Picasa of Flickr staan. Je mag de foto's niet gebruiken zonder toestemming van de maker, tenzij dat er op de site uitdrukkelijk bij vermeld staat. Bij ongeoorloofd gebruik kunnen de kosten flink oplopen en voor een vereniging als de NVWC (en hun bestuursleden!) moeilijk te dragen zijn. Daarom hanteren we een aantal regels voor foto's en andere afbeeldingen in de Hak-al.

- Probeer eerst of iemand van de NVWC een goede foto heeft. Foto's van leden hebben altijd de voorkeur. Als je een foto zoekt, stuur een mailtje aan hakalopmaak@nvw.nl. Heb je zelf foto's die we mogen gebruiken? Laat het ons weten!
- Als je toch een foto of plaatje van internet haalt, kijk naar de voorwaarden van de site of de fotograaf of vraag de fotograaf om toestemming. Er zijn sites met natuurfoto's die we onder voorwaarden gratis mogen gebruiken, zoals www.saxifraga.nl.
- **Foto's van internet waarvan niet duidelijk is of we toestemming hebben voor het gebruik, worden niet geplaatst!**

Jan Dirk Buizer

Woudaapje

Mijmeren bij het haardvuur

Vandaag is het dinsdag 11 mei. Ik zit niet zoals gebruikelijk achter de computer, maar bij een knapperend haardvuur en schrijf. Gewoon met een pen. Oude tijden herleven. Het doet me denken aan mijn begintijd als redactielid van de Hak-al, toen er ook nog behoorlijk wat met de hand geschreven kopij werd aangeleverd. Niet dat ik dit stukje handgeschreven aan de huidige redactie zal opsturen, hoor. Over een dag of wat zal ik het zelf wel even intypen.

Waarom schrijf ik eigenlijk? Omdat ik in La Brenne ben. La Brenne, het natuurgebied ten zuiden van Tours, menig NVWC-lid niet onbekend. Of eigenlijk zit ik net buiten het Parc Régional, zo'n 15 kilometer noordelijker. In La Brenne zelf konden we geen huisje vinden. Nu dus een 'maison de journaliste', zo'n traditionele daglonerswoning in de buurt. 's Zomers blijft het hier beneden ongetwijfeld lekker koel, met die dikke muren en kleine ramen. Maar nu de meimand hier (en trouwens ook in Nederland hebben we gehoord) zo fris begint, is het hier buitengewoon kil. Maar ook hier herleven oude tijden: het haardvuur verdrijft de kilte. Verder best een prettig huisje. De vaatwasser staat momenteel zelfs te draaien. En verder even heerlijk rustig. Bart van bijna drie zei net zelf: "Zo, ik ga naar boven." Het was nog maar half zeven, maar hij wilde graag naar bed. Nou, dat kan natuurlijk. En Paul is nog even naar La Brenne gereden om in de vogelkijkhut waar precies een woudaapje voor zit te broeden een mooie foto te maken. Als het beestje zich laat fotograferen, dan. De steenmarters die onder de dakpannen hier hun nest hebben, zijn ook nog rustig. Straks lopen ze weer de hele nacht af en aan. Een gezellig en toch ook wat ongewoon getrippel boven je hoofd. Gisteren de eerste echt kunnen zien. Hij dacht onder de dakkapel langs te kunnen lopen, maar daar stond ik bij het open raam. Van schrik holde hij weg en sprong gewaagd van het dak in één keer in de heg. Leuk volk, die steenmarters. Al ben ik blij dat hun nest net boven de slaapkamer zit die we niet gebruiken, want het nest stinkt behoorlijk.

La Brenne

Goed, lekker rustig dus. Alle tijd om even wat te schrijven over een vogel die prachtig bij La Brenne past. Voor wie onbekend is met La Brenne, het is een merengebied in Midden-Frankrijk, met meertjes voor de visvangst, die in de 11e en 12e eeuw al werden

gegraven, maar vooral in de 13 en 14e eeuw tot bloei kwamen. Halverwege de vorige eeuw is deze vorm van visserij weer nieuw leven ingeblazen. Nu resulteert dat in een gebied waar intensief op karper gevist wordt, maar waar ook veel natuurschoon is. Veel water, veel riet, veel vogels en ook aantrekkelijk om te fietsen. Dat maakt het gebied voor ons met een peuter ook zo geschikt als vakantiegebied. Bart loopt nog niet zo ver, maar je fietst eens een stukje en dan stop je weer eens even. Kan hij lekker stenen gooien in een meertje, mits er geen vissers zitten. Die vinden kleine jongentjes misschien wel even grappig, zeker als ze zoals die van ons permanent een Bob de Bouwer-bouwhelm op hebben en een rode graafmachine in de hand houden. Maar ze moeten vooral geen stenen gooien net naast je hengel. Is ook wel redelijk. Gelukkig zijn er buiten het weekend nauwelijks vissers.

La Brenne is prachtig. Oude tijden herleven, ook voor Paul en mij. Tenslotte hebben we elkaar 15 jaar geleden op het NVWC-kamp leren kennen. We waren al wel meerdere keren teruggeweest, maar nog nooit twee weken in precies dezelfde tijd.

Klimmen in het riet

Maar goed, dit is allemaal wel een heel lange inleiding om wat te schrijven over een vogel die zo mooi bij La Brenne past: het woudaapje. Dat hele kleine reigertje dat Paul vanavond hoopt te fotograferen. Als dat lukt, komt er een mooie foto van Paul bij dit artikel. Zo niet, dan zal ik na de vakantie Gerrit-Jan weer benaderen; gegarandeerd een mooie plaat.

Het regionale park hier kent twee bezoekerscentra. Ook 15 jaar terug hadden we al het 'maison du Parc', niet eens zo ver van onze uitvalbasis toen, Rosnay. Een paar jaar terug is daar aan de noordkant van het park nog een bezoekerscentrum bijgekomen. Als je geïnteresseerd bent in honing, artistieke shawltjes en ansichtkaarten is het 'maison du Parc' the place to be. Als je wat wilt weten over de vogels in het gebied dan is het andere bezoekerscentrum de aangewezen plek.

De jonge mannen die daar achter de balie zitten, zijn allemaal van die langharige outdoortypes die zelf fanatiek vogelen. Die kunnen je precies vertellen waar je het meeste kans hebt op de provencaalse grasmus en dus ook de plek waar het woudaapje broedt. Namelijk bij een spiksplinternieuwe hut. Paul is er al een keertje geweest en had het beestje op zo'n 25 meter afstand in een rietstengel. Zelf ben ik er nog niet geweest. Bart is wel dol op vogelkijkhutten, maar dan vooral om de houten luikjes open en dicht te doen. En weer open en weer dicht. En nog een keer. Als je daarmee niemand stoort en alleen een meerkoet en drie wilde eenden wegjaagt is het niet zo erg. In zo'n hut waar alleen het hoognodige gefluisterd wordt en de fotografen al uren met hun telelenzen stil zitten te wachten laten we Bart toch maar niet los.

Dat brengt me nu toch echt bij het woudaapje. In Nederland is de soort ook een enkele keer waar te nemen. Zelf heb ik er ooit een in een conifeer zien zitten ergens in Noord-Holland, op de route naar Texel. Maar het spreekt voor zich dat deze kleine reiger thuis hoort in het riet. In het riet is zijn naam ook beter te verklaren. Omdat hij zo klein is, is zo'n rietgebied een

heel woud voor hem. Een woudaapje heeft ongeveer de grootte van een waterhoentje, als hij zijn nek niet uitstrekt dan. Het 'aapje' kan worden verklaard door de handige manier waarop hij in de rietstengels klimt en klautert.

Woudaapje of wouwaapje

Vroeger heette het dier overigens 'wouwaapje'. Als je hem namelijk niet ziet, ga je vooral op zijn geluid af. Dat klinkt als een soort zacht blaffend 'wouw wouw'. Ik denk wel dat het logisch is dat er vroeger meer op het geluid werd afgegaan. Het 'vroeger was alles beter' geldt niet voor verborgen levende vogels als het woudaapje en bijvoorbeeld de roerdomp. Ongetwijfeld waren weidevogels vroeger veel beter waar te nemen; ze waren er massaal. Maar voor de rietbeesten zijn verrekijkers, telescopen, vogelkijkhutten en vrije dagen wel een voorwaarde om ze in beeld te krijgen. De wetenschappelijke naam van woudaapje verwijst overigens ook naar het geluid: 'Ixobrychus minutus' betekent letterlijk 'zeer kleine harskleurige bruller'. Voor de roerdomp geldt overigens hetzelfde. Dit dan als ondersteuning voor de theorie dat vroeger vooral het geluid gekend werd. De wetenschappelijke naam van deze reiger is 'Botaurus stellaris' en betekent letterlijk 'gesterde vogel die brult als een stier'. En het 'domp' van de roerdomp verwijst naar het doffe geluid van het mannetje: blazen, brullen, vroeger ook wel dompen

genoemd. Zelf vind ik het wel wat weg hebben van een stoomboot, maar dan korter. Overigens heb ik dat indrukwekkende geluid alleen 15 jaar terug gehoord en niet nu. Niet vroeg genoeg in het gebied geweest, waarschijnlijk. Zo gaat dat; voor je goed en wel op pad bent nu met zijn drieën is het al gauw half tien of tien uur.

Mijmeren

Was alles 15 jaar geleden dan beter? Het weer in ieder geval wel. Ik zou nu niet graag kamperen. Niet alleen ben ik gewoon veel meer een watje geworden, maar de eerste dagen haalden we krap de 12 graden, nu net 14. Dat lijkt me toch een hele opgave in een tent met zo'n kleine boef. De sterrenhemel, boomkikker geluiden en dompende roerdampen waren natuurlijk wel fenomenaal. Dat werkt verliefdheid vanzelf in de hand. Maar 15 jaar ouder en wijzer maakt niet minder gelukkig. Soms vergeet ik mijn verrekijker. De soortenlijst wordt mondjesmaat uitgebreid. Het dagprogramma is totaal anders. Maar zoals ik dan vandaag fietste, met twee genietende mannen... Paul was even achtergebleven om dat ene vogeltje nog even wat beter te bekijken. Bart zat bij mij voorop op de fiets en vertelde: "Mama, ik zag een merel. Een mannetjesmerel. Die merel zat op de draad en die ging wegvliegen toen we er aan kwamen, hé mama?" Dan weet ik het antwoord wel: 15 jaar geleden was niet alles beter. 🐦

Ballet aan de Lek, puur genieten!

Tekst en foto's: Jouke Altenburg

*Spreek de naam *Recurvirostra arvo-cetta* eens rustig en melodieus voor jezelf uit. Doe het nog eens met de ogen dicht, of met een Italiaans accent? Proef de klanken. Welk associaties komen er bij u naar boven? Gratie, elegantie, passie,.....?*

Volgens mijn gezinsleden ben ik een cultuurbarbaar die niet stil kan zitten. Ik wil niet mee op stedentrips en mijn drukke locaties zoals musea en concertzalen. Maar ik houd echt wel van voorstellingen. Neem bijvoorbeeld de jaarlijkse balletvoorstelling van *Recurvirostra arvo-cetta*, ofwel de kluut; ik kan er uren naar kijken. Dankzij de natuurontwikkeling in de Lekuiterwaarden kunnen we daar nu al weer tien jaar elk voorjaar in de buurt van Culemborg van genieten.

Choreografie

Voor het meest intense klutenballet moet je redelijk vroeg uit de veren. Voor zonsopgang hoeft nou ook weer niet, maar de voorstelling is doorgaans voor tien uur afgelopen. In het hoogseizoen van de baltstijd zijn avondvoorstellingen echter ook aan de orde. Zie de voorstelling op de rechterpagina.

Na 'de daad' kan het ballet op verschillende manieren worden afgerond of voortgezet. De partners gaan in het eerste geval elk hun eigen gang met poetsen, wassen, voedsel zoeken of rusten. Het ballet kan ook worden vervolgd met een of twee herhalingen van de paringscène. Als slotvariant kan de dans ook worden afgerond met de nestscène. Het mannetje neemt daarbij het voortouw en toont het wijfje een nestlocatie door met de snavel naar beneden te wijzen. Hij pikt wat op de grond, neemt een strootje en gooit dat weg. Lijkt de locatie mogelijk OK dan zakt hij voorover en draait met zijn borst een kuiltje. Zo verkent het paar verschillende locaties.

In de bruidstijd paart een klutenstel meerdere malen per dag. Andere klutenparen onderbreken het ballet nooit. Een groot verschil met wilde eenden zullen we maar zeggen. De paringen stoppen enkele dagen nadat het legsel compleet is.

Zelf naar het klutenballet?

Ga tussen eind april en half mei bij een van beide lagunes van de Baarsemwaard, op 2/3 van het dijktaalud rustig in het gras zitten. Je steekt dan niet af tegen de lucht. Wanneer de eilandjes in de Goilberdingenwaard niet begroeid zijn is dat een andere locatie. Een zitmatje of plastic zak (geen nat achterwerk) maakt de zit comfortabel. Neem de tijd. Met een beetje geluk zie je de kluten op minder dan 50 meter afstand. Geen klutenballet te zien? Slob-, krak- en bergeenden, tureluurs, Kieviten, kleine plevieren en scholeksters zijn vrijwel altijd van de partij voor een alternatieve voorstelling.

Bronvermelding

Cramp et al. (1983)

The Birds of the Western Palearctic, volume III
Oxford University Press

De voorstelling opent met een pas de deux. Terwijl het klutenpaar zij aan zij voedsel zoekt in ondiep water gaat een van beiden zich opdoffen: de borstveren worden opzichtig gepoetst terwijl de snavel tussendoor steeds in het water wordt gedoopt. Dit gedrag wordt door de partner overgenomen.

Zijn beide partners in de juiste stemming, dan strekt het vrouwtje zich en legt haar hals en snavel op het water. Haar kontje steekt daardoor omhoog.

Het mannetje draait al poetsend, quasi nonchalant vind ik, halve cirkels achter het vrouwtje om, van haar ene zijde naar de andere.

Aan het eind van elke halve cirkel plonst hij met zijn snavel bij haar poten in het water. Deze cirkelscene duurt doorgaans één tot vijf minuten. Het mannetje moet daarbij wel steeds naar 'binnen' blijven draaien. Voert hij de draai 'naar buiten' uit, dan wordt de balletscene door het vrouwtje afgebroken.

Zit de stemming er bij beiden goed in dan voert het mannetje het tempo op. Hij draait steeds korter om haar achterwerk heen tot hij met een zijwaartse sprong en geheven vleugels op haar springt. Het vrouwtje beweegt vervolgens haar kop en snavel zijwaarts heen en weer, terwijl de copulatie direct plaatsvindt.

Na de afsprong strijkt het paar met geheven kop de snavels langs elkaar. Samen lopen ze even op, terwijl het mannetje zijn binnenvleugel over de rug van het vrouwtje legt.

De kluut, feiten en cijfers

Achtergrondinformatie bij 'Ballet aan de Lek'

Tekst en fotografie: Jouke Altenburg

Klutenportret

Kluten zijn onmiskenbaar: prachtig zwart-wit getekende vogels met een opgewipte snavel. Het vrouwtje heeft een sterkere knik in de snavel dan het mannetje. Die gekromde snavel is geschikt om met zigzagbewegingen in ondiep water het eten (muggenlarven e.d.) uit het bovenste laagje slijk te zeven. Kluten zijn daarom vooral te vinden in natte terreinen met een pionierkarakter. Het zijn middelgrote vogels, met een lengte van 42-45 cm en een spanwijdte van ca. 80 cm.

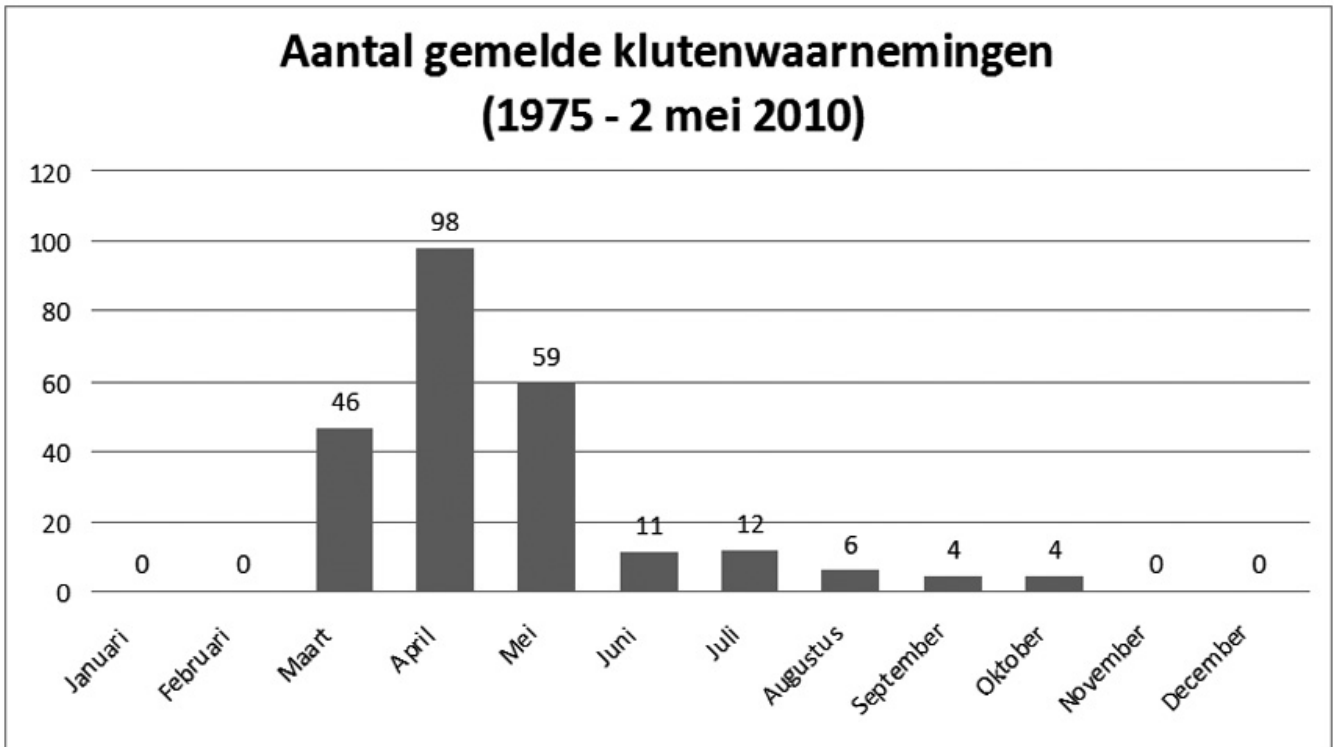
Negentig procent van de Nederlandse kluten broedt rond de Waddenzee, in de laaggelegen polders van Noord-Holland en de Zeeuwse Delta. De resterende tien procent broedt rond het IJsselmeer, in het Groene hart en langs de Grote Rivieren. De Nederlandse populatie benadert de 10.000 paren.

Trekgedrag

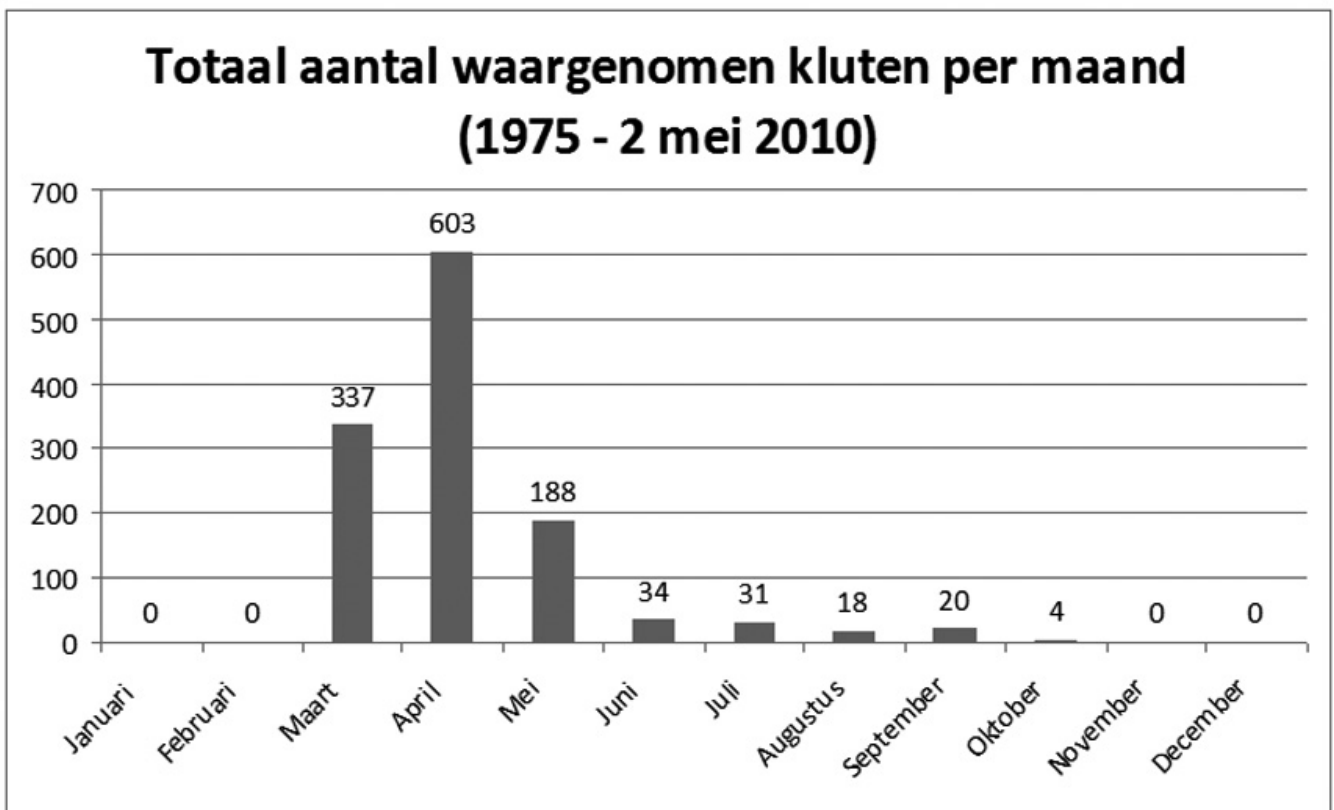
De overwinteringsgebieden van de kluut liggen vooral langs de Atlantische kusten van Frankrijk, Portugal en Senegal. Vanaf medio maart komen de eerste klutengroepen terug, met een piek begin april. Dat beeld zien we dan ook terug in de eerste aankomstdata en het aantal gemelde klutenwaarnemingen per maand van waarneming.nl (tabel 1 en grafieken 1 en 2). Bij de grafieken is vermoedelijk sprake van een waarnemingseffect in de maanden mei, juni en juli. Wanneer de kluten eenmaal 'binnen' zijn worden ze veel minder door waarnemers gemeld: het is 'gewoon' dat ze er zijn. Vertrek wordt sowieso minder goed in de gaten gehouden dan de aankomst.

jaar	dag	waarnemer	locatie	
2010	3	10	Jeroen Brandjes	Everdingen - Uiterwaard
2009	3	1	Jouke Altenburg	Everdingen - Uiterwaard
2008	3	28	Hein Prinsen	Culemborg - Parijsch
2007	4	1	Jeroen Steenberg	Culemborg - Baarsewaard
2006	4	4	Bram Rijkse	Steenwaard - Oost
2005	4	3	Vogelwacht Utrecht	Culemborg - Steenwaard
2004	4	30	Utrechts Vogelnet	Culemborg - Steenwaard
2002	5	19	Aart Vink	Beusichem - Beusichemse Waard
2001	3	11	NVWC-archief	Culemborg - Steenwaard
2000	3	18	NVWC-archief	Culemborg - Steenwaard
1994	5	8	NVWC-archief	Beusichem - Beusichemse Waard
1992	4	12	NVWC-archief	De Regulieren (ZO-deel),(146-437)
1989	3	31	NVWC-archief	Culemborg - Polder Redichem
1988	3	27	NVWC-archief	Culemborg - Lazeruswaard
1987	3	22	NVWC-archief	Schalkwijk - Polder Blokhoven
1980	4	5	NVWC-archief	Culemborg (gemeente)
1979	5	12	NVWC-archief	Schalkwijk - Polder Blokhoven
1977	5	2	NVWC-archief	Culemborg - Telpost Culemborg

Tabel 1: Eerste waarnemingsdatum van de kluut per jaar in het NVWC werkgebied; Waarnemingen na 1 juni zijn uit dit overzicht verwijderd. (Bron: waarneming.nl)

Grafiek 1
Aantal waarnemingen van kluten per maand in het
NVWC-werkgebied. (Bron: waarneming.nl)

Grafiek 2
Totaal aantal waargenomen kluten per maand in het
NVWC-werkgebied (Bron: waarneming.nl)

Na het broedseizoen trekken kluten naar het Wadden-gebied om te ruien en op te vetten voor de trek. Het is opmerkelijk dat deze ruitrek van de Nederlandse kluten in tegengestelde richting van de najaarstrek plaatsvindt. Dat komt niet veel voor in trekvogelland. Ook Duitse en Deense kluten ruien in de Waddenzee. In zachte winters blijven enkele honderden kluten in de Waddenzee en de Zeeuwse Delta achter. De rest vertrekt naar zuidelijker gelegen rivierdelta's.

Een sociaal beestje

Kluten leven eigenlijk het hele jaar door in een (los) sociaal verband. Na aankomst blijven ze groepsgewijs voedsel zoeken. Het heeft zo zijn voordelen wanneer andere ogen mee opletten wanneer je op een slijkige vlakte met je kop onder water aan het voedsel zoeken bent. Een slechtvalk kan maar zo op de loer liggen. Geleidelijk aan zoeken de klutenparen een nest- en een voedselterritorium, dat wordt verdedigd. Bij voorkeur in een kolonie, eventueel gedeeld met sterns en meeuwen. Op veilige plekken, zoals eilandjes, die ontoegankelijk zijn voor predatoren zoals vossen, liggen klutennesten maar enkele meters van elkaar. Op plekken met een hoge predatiedruk liggen de nesten tientallen meters uit elkaar; een kwestie van risicospreiding.

Zorg voor de jongen

Man en vrouw broeden beiden en zorgen ook samen voor de jongen. Als nestvlieders worden de jongen direct meegenomen naar het foerageergebied.

Wanneer de ouders hun jongen leiden lopen ze opgericht, met kleine pasjes en 'stijve' poten. De ouders roepen in deze fase veel. Wanneer meerdere nesten tegelijkertijd uitgekomen zijn worden de jongen in een 'creche' door meerdere ouders samen naar het voedselgebied gebracht. Eenmaal daar aangekomen splitst de groep zich weer op in gezinsverband. De jongen kunnen de eerste weken nog onder de vleugels van de ouders wegduiken. Voedsel moeten ze zelf zoeken. Predatoren worden door de ouders aangevallen met duikvluchten of weggelokt met afleidingsgedrag zoals een lamme vleugel.

Zomergast werd broedvogel

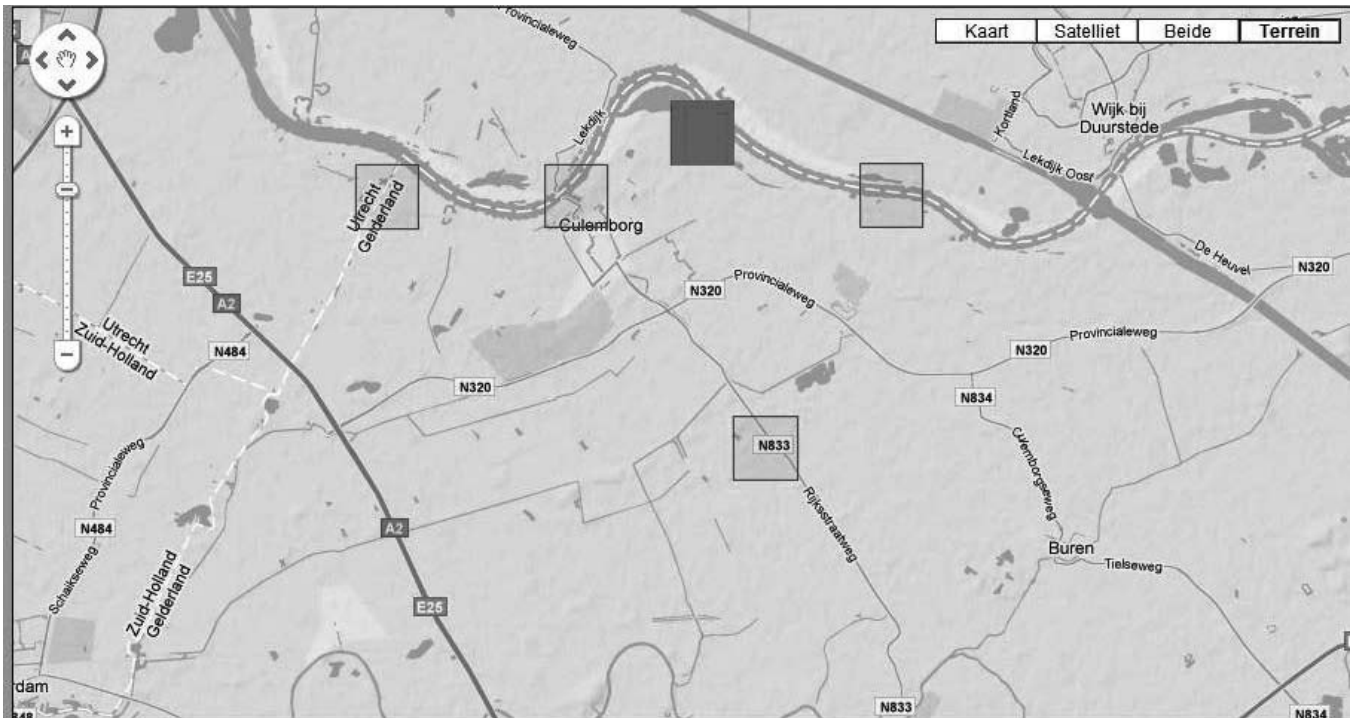
Het gegevensbestand van waarneming.nl bevat maar 18 waarnemingen van kluten in ons werkgebied tussen 1975 en 2000. Vanaf het jaar 2000 nam de klutenstand een hoge vlucht: 222 waarnemingen tot op heden (2 mei 2010). In totaal zijn dat 240 waarnemingen van 1235 exemplaren. In de Hak-al Special met de waarnemingen van Culemborgse vogels tussen 1975 en juni 2002 wordt de klut gekwalificeerd als 'Zomervogel'. Onregelmatige vrij schaarse tot vrij talrijke broedvogel' (in cijfers: 3 tot maximaal 50 broedparen).

De ontwikkeling van het aantal waargenomen kluten is mooi te zien op kaartjes die de waarnemingsplaatsen van kluten in drie tijdvakken weergeven. Je kunt er precies de gebieden uithalen waar grootschalig is gegraven of veel vogeluren zijn gemaakt (de Telpost in de Redichemse waard).

Kaartje 1. Waarnemingsplaatsen van de klut in het NWWC werkgebied van 1975 t/m 1989
13 waarnemingen (Bron: www.waarneming.nl)

Kaartje 2:
 Waarnemingsplaatsen van de kluit in het NVWC werkgebied van 1990 t/m 1999
 5 waarnemingen (Bron: www.waarneming.nl)

Kaartje 3:
 Waarnemingsplaatsen van de kluit in het NVWC werkgebied van 2000 t/m 2 mei 2010
 222 waarnemingen (Bron: www.waarneming.nl)

De kluut, blijvend een Culemborgse broedvogel?

Kluten zijn pioniers. Ze zijn in staat om snel een geschikt gebied te koloniseren. Dat zien we ook op de drie kaartjes terug: de zandput langs de Beusichemse Broeksteeg, de natuurontwikkelingsgebieden bij de Plasjes Pont Beusichem, de Beusichemse waard, de Baarsemwaard, de Goilberdingenwaard en de Everdingenwaard.

Hotspots van dit moment zijn de Everdingenwaard en de twee lagunes van de Baarsemwaard.

Wanneer een klutenpaar ergens succesvol heeft gebroed dan zijn ze plaatstrouw. Zo lang als het duurt, want door successie raken vooral binnenlandse gebieden na een aantal jaren ongeschikt voor de kluut: de oeverzone raakt te begroeid. Begrazingsbeheer is onvoldoende om het pionierstadium in de uiterwaardenoevers in stand te houden. Het Waddengebied en de Delta kennen dat probleem minder; daar heersen eb en vloed.

Wanneer de rivierdynamiek in de Lek zo beperkt blijft als in de laatste tien jaar (slechts eenmaal liepen de uiterwaarden onder), dan zal de kluut van vaste broedvogel vermoedelijk weer een 'zomergast' gaan worden. Alleen wanneer Rijkswaterstaat tijdens periodes met overvloedige regenval de schuiven openzet en de uiterwaarden (gecontroleerd) onder laat lopen, zal de Lek weer pionierstadia uitschuren in de uiterwaarden. Het menselijk graafwerk voor de dijkverzwaring en de natuurontwikkeling is dan geen eenmalige ingreep geweest.

Hoe dat remmen van de successie werkt is op kleine schaal mooi in de twee lagunes van de Baarsemwaard

te zien. Daar is de golfslag van schepen de successieremmer. Bij de passage van een groot vrachtschip daalt het waterpeil in de lagune om vervolgens bruisend weer te stijgen. Zo'n gebied is niet alleen waardevol voor de kluut, maar voor de hele levensgemeenschap van pioniergebiedbewonende planten en dieren, waar de zeldzame rivierrombout (een libellensoort) toe behoort. 🐦

Bronvermelding

Gegevensbestand losse NVWC-waarnemingen:
www.waarneming.nl

Bijlsma et al (2001). Avifauna van Nederland deel 2. GMB Uitgeverij / KNNV Uitgeverij, Haarlem/Utrecht

Cramp et al. (1983). The Birds of the Western Palearctic, volume III. Oxford University Press

van de Kam, Ens, Piersma en Zwartz (1999). Ecologische atlas van de Nederlandse wadvogels. Uitgeverij Schuyt en Co, Haarlem

Louis van Oort en Arjan Brenkman (2002). Hak-al 2002 nr. 4 Special. Waarnemingen Culemborgse vogels (1975 - juni 2002).

SOVON Vogelonderzoek Nederland (2002). Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998-2000. Nederlandse fauna deel 5. Nationaal Natuurhistorisch museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & EIS Leiden

De natuur en vogel wacht van Culemborg had een leuke excursie over libellen en water beestjes. We gingen in twee groepjes een de libellen en de ander water beestjes.

Groep een : zochten naar libellen ze zagen erg veel azuur libellen een stuk of twintig.

1 lantarentje en 3 of 4 variabele .

1 vier vlek

1 platbuik

1 vuur juffertje

Viervlek. Foto : Jan Dirk Buizer

Platbuik. Foto: Kars Veling

groep twee ging scheppen in een vijver
ze vonden een schaatsrijdertje
ze vonden een kikker en echte baby visjes.

Einde

Op pad met de jeugd- groep

Sem I jeugdgroep NWWC

Periode: maart - april 2010

VAN DE Leesplank

door Leo van der Kooij

Bomennieuws

In dit nummer maken we kennis met de nieuwe voorzitter van de Bomenstichting, Ronald van der Giessen. Op bladzijde 4-5 lezen we een interview met hem. In de tijd dat hij bij het Wereld Natuur Fonds werkte, heeft hij mede de bever weer in Nederland geïntroduceerd. Dit jaar is het "Jaar van de monumentale boom". Ter gelegenheid hiervan verscheen het boek "Bijzondere bomen in Nederland-250 verhalen". Verder is er een interessant programma waaronder een bomenreis naar Normandië opgesteld, waarover we kunnen lezen op bladzijde 12 en 13 en de ingevoegde extra middenpagina's. Verheugend nieuws na triest makend besluit uit onze buurgemeente Buren. Om te bezuinigen bedacht de gemeenteraad dat er wel 1000 bomen konden worden gekapt. Vele bewoners reageerden terecht verontwaardigd op deze plannen tot kaalslag. Dankzij de protesten is het onzalige plan van tafel. Een Groene Pluim voor bewoners en gemeente die de bezwaren honoreerde.

Ook uit Utrecht een nieuwtje: Het milieucentrum Utrecht bracht een nieuwe bomen-en wandelgids uit. Hierin worden de monumentale bomen in het Singelpark besproken. De titel luidt: "Zochergroen" naar de ontwerper van het Singelpark Johan David Zocher. Het ontwerp van de Plantage in Culemborg is ook van zijn hand.

Blad

Bevat het jaarverslag van onze Tielse zustervereniging.

Brachytron

Het dubbeldikke jubileumnummer van Brachytron telt maar liefst 100 bladzijden. Het van talrijke

kleurenfoto's en tabellen voorziene nummer is gewijd aan 40 jaar libellenonderzoek in Nederland. Ook is er aandacht voor de libellen in Vlaanderen. Immers Brachytron is een gezamenlijke publicatie van de Nederlandse en Vlaamse libellenverenigingen. In die 40 jaar is op het gebied van libellenstudie heel veel gebeurd. De laatste 35 bladzijden zijn gebruikt voor een overzicht van de publicatie over libellen van de Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie en voorlopers. Een indrukwekkende lijst die laat zien dat het bestuderen van libellen in de loop van de jaren zeer snel is gegroeid. De lange opsomming wordt verlevendigd met foto's en andere illustraties die samen een overzicht in beeld vormen.

Kars Veling schreef een artikel over libellenwerkgroepen (bladzijde 55-64). Hij maakt een indeling van de 44 natuurwerkgroepen die op een enquête van de Vlinderstichting gereageerd hebben, die is als volgt: "Echte libellenwerkgroepen" 5, hybride werkgroepen 22 en vlinder- (en libellen) werkgroepen 11. Opgeteld ontbreken er nog 6. Dat komt omdat er 6 werkgroepen reageerden die zich (nog) niet met libellen bezig hielden. De NVWC rekent Kars onder de hybride werkgroepen. Onze insectenwerkgroep voert hij op als voorbeeld van genoemde categorie.

Een opvallende en verheugende ontwikkeling is het verschijnen van nieuwe soorten libellen, waaronder ook soorten zijn die uit ons land, bijna, verdwenen waren. In dit nummer wordt aan 4 van die soorten artikelen gewijd: de zuidelijke heidelibel (bladzijde 4-14), de gaffelwaterjuffer (bladzijde 19-25 en 41-43, de hoogveenglanslibel (bladzijde 26-30) en de vuurlibel (bladzijde 32-40).

De DompHoorn

De helft van de DompHoorn wordt gevuld met het jaarverslag van de Natuur-en Vogelwacht De Vijfheerenlanden. Verderop lezen we in het artikel "een heel bijzonder Kevertje" over de vondst van de grote sparranbastkever (*Dendroctonus micans*) tijdens een paddenstoelenexcursie in het Horsterwold (Flevoland). Het blijkt deze kever tussen 1970 en 2003 niet meer in Nederland was waargenomen. Na 2003 zijn er drie waarnemingen bekend. Genoemde vondst was de derde in de afgelopen 6 jaar.

De actieve florist Dick Kerkhof schrijft over de rijke flora van Vianen en omgeving. Om al dit moois in de uiterwaarden, moerassen en sloten, graslanden, grienden en bossen, polderkaden en stadsmuren te ontdekken en bewonderen, organiseert de auteur 6 excursies in en rond Vianen.

Artikel en excursieprogramma lezen we op bladzijde 40-49.

De Knipselkrant

Hierin veel krantenknipsels over de vos. Een vos die afgelopen winter in de aandacht van de landelijke pers stond, is de vos die in februari op Texel dood gevonden werd.

Groot was de consternatie, want op Texel komen geen vossen voor. Een herhaling van Vlielandse toestanden, waar ingevoerde vossen in 2009 huishielden onder de lepelaars en andere op de grond broedende vogels werd gevreesd. Uit onderzoek is inmiddels aan het licht gekomen dat het vrijwel zeker gaat om een van buiten het eiland afkomstige dode vos, die door een "grappenmaker" langs een Texelse weg is neergelegd.

De Levende Natuur

Hieruit valt mijn aandacht op een artikel over natuurbruggen. Gelukkig worden er in ons land steeds meer van deze ecologische verbindingen over drukke autowegen en spoorbanen aangelegd. Ook over de A2 bij Culemborg en Zijderveld is men met de bouw van natuurbruggen begonnen. In Noord-Brabant ligt

over de A2 bij Boxtel al sinds 2005 de Natuurbrug Groene Woud. Hier zijn maatregelen genomen om de natuurbrug aantrekkelijk te maken voor diersoorten van natte milieus. Daarbij wordt vooral aan amfibieën gedacht. Werkt dit ook echt? De auteurs hebben dit onderzocht en komen tot de conclusie dat na de genomen maatregelen het gebruik dat kikkers en salamanders van de natuurbrug maken inderdaad is toegenomen. Ik ben benieuwd of de nieuwe natuurbruggen bij ons in de buurt ook voor amfibieën aantrekkelijk zijn of worden gemaakt.

Een ander onderwerp met raakvlakken in ons werkgebied is de muskusrattenbestrijding. Hierover wordt veel beweerd, maar er is tot nu toe weinig wetenschappelijk aangetoond. Heeft de enorme inzet om dit dier te vuur en te zwaard te bestrijden wel zin? Het artikel "Naar een objectieve schatting van aantallen muskusratten in Nederland" gaat daarop in. Nu er sprake is van een dalende lijn in de aantallen wordt het tijd om te kijken of de bestrijding meer efficiënt, dat wil zeggen variërend naar tijd en plaats kan plaats vinden (bladzijde 94-99).

Nog een onderzoek dat mijn inziens ook ons gebied betreft, is dat naar begrazing in natuurgebieden. In de Brabantse Kempen, zowel in Nederland als in België, is op verschillende plaatsen onderzocht hoe de gezondheid van Galloway-runderen reageert op vervuiling door metalen. De conclusies zijn ondermeer dat het belangrijk is terreinen op vervuiling door metalen te onderzoeken en sterk vervuilde delen terreinen onbereikbaar voor de grazers te maken. (bladzijde 101-105).

Mooi Gelderland

Dit blad maakt melding van de verwerving van het landgoed Breukinkheide in de Achterhoek bij Hummelo. Een geplande begunstigersexcursie naar Batenburg moest wegens het voorkomen van Q-koorts afgelast worden. In plaats daarvan gaat men naar Doorwerth.

Aanwezigheid van ziekten onder boerderijdieren heeft de laatste jaren een steeds weer terugkerend negatief effect op het gebruik van onze open ruimte door wandelaars, fietsers en andere recreanten.

Natuurbehoud

"Natuurherstel stagneert en niemand doet wat" zo luidt de noodkreet van Natuurmonumenten in Natuurbehoud. Het blijkt dat kleine percelen landbouwgrond in of nabij natuurgebieden natuurherstel in deze gebieden onmogelijk maken. Voorbeelden zien we op kaartjes van Het Dal van de Ruiten A (Groningen), het Naardermeer en de Lange Maten (Noord Brabant). De roodgekleurde perceeltjes die nog in particuliere boerenhanden zijn, tonen duidelijk waar de problemen liggen (bladzijden 26-27).

Nieuwe Wildernis

Dit blad komt met een themanummer over Drenthe. Hier worden grote natuurontwikkelingsprojecten nader besproken. Een inspirerend voorbeeld is het herstel van de Hunze. Deze laaglandbeek is in het verleden bijna helemaal rechtgetrokken en de waterstand is gereguleerd. Sinds een aantal jaren is men druk bezig de oude toestand van een vrij meanderende beek met een natuurlijk fluctuerend waterpeil te herstellen. In totaal gaat het wel om 2000 hectaren "groene en blauwe wildernis". In Nederland is geen betere plek te vinden om het ecosysteem van een langzaam stromende laaglandbeek te ontwikkelen (bladzijde 19-24).

Ravon

Ravon opent met een artikel over de geelbuikvuurpad. In ons land is dat een zeer zeldzame amfibie, die alleen in Zuid-Limburg op een enkele plek voorkomt. Jarenlang is deze soort het zorgenkindje onder onze amfibieën. Het is van belang om steeds nieuwe poeltjes aan te leggen, waarin deze soort zich succesvol kan voortplanten. Deze poeltjes moeten jaarlijks droog-

vallen. De geelbuikvuurpad blijkt een pioniersoort te zijn van tijdelijke, kleine watertjes.

Uit onderzoek in Frankrijk is dat aan het licht gekomen. Nu wij dat weten, kan er met succes aan een vermeerdering en bredere verspreiding van deze soort in Zuid-Limburg gewerkt worden (bladzijde 1-4).

Slechts af en toe verschijnt er een zeeschildpad in onze kustwateren. In 2009 kwamen er drie meldingen binnen van lederschildpadden. Dit is de grootste en meest verbreide soort zeeschildpad. De meldingen zijn gedaan in en rond het Marsdiep, de doorgang tussen de Noordzee en de Waddenzee bij Den Helder. In het artikel op bladzijde 5-10 is naast veel informatie over de soort een overzicht van de waarnemingen in 2009 te lezen.

Steeds meer vissoorten uit Oost-Europa verschijnen in het stroomgebied van de Rijn. Dit komt doordat er door middel van een kanaal een verbinding tussen Rijn en Donau is gemaakt. De Pontische stroomgondel is een van deze nieuwe soorten die in ons land aan een opmars bezig zijn. Over deze soort lezen we in het artikel op bladzijde 11-14. De eerste waarneming is pas in oktober 2008. Een jaar later zijn er al 53 exemplaren in de nevengeul van de Waal bij Gameren opgevestigd.

"Schubben en Slijm"

Dit is de naam van de RAVON nieuwsbrief. Onder meer staat hierin een overzicht van de gang van zaken van het verspreidingsonderzoek van reptielen en amfibieën in 2009. De bedoeling is om in de 5 jaren tussen 2007 en 2012 de verspreiding van alle soorten per 10x10 km.-hok te actualiseren. Gemiddeld is nu 71% gerealiseerd (bladzijde 14-17).

RAVON doet een oproep aan alle waarnemers om te kijken waar in hun omgeving nog gegevens ontbreken en daar alsnog gericht te gaan zoeken. Alle gegevens over openstaande hokken zijn op de website van RAVON www.ravon.nl te vinden.

SOVON nieuws

Hierin staat het verslag van de resultaten van de midwintertelling rond half januari 2009. Deze telling viel in de eerste stevige vorstperiode sinds 1997. In het algemeen waren er meer ganzen en minder eenden en steltlopers dan gemiddeld over de jaren 2004-2008. Kieviten en goudplevieren lieten het flink afweten. Daarentegen waren er meer wulpen en bonte strandlopers. Op bladzijde 4 staat een lijst van alle waargenomen soorten met aantallen. Verder kunnen we lezen over koereigers, kwartelkoningen, roeken, zwartkopmeeuwen en de problemen bij de determinatie van de verschillende soorten riet ganzen.

Sinds drie jaar worden in het kader van MUS (Meetnet Urbane Soorten) alle stadsvogels gemonitord. Bij de stijgers staan Canadese gans, holenduif, halsbandparkiet, gierzwaluw en kauw aan de top. Zomertortel, zanglijster en spreeuw zijn de aanvoerders van de dalers. De vraag is hoe de naamgever van het project, de huismus het doet. Wel, hij doet het sinds 2004 wat beter. De trend is licht positief.

De vogel van het jaar 2010 is de bruine kiekendief. Het waarom van deze uitverkiezing lezen we op bladzijde 21. Opvallend is dat op het kaartje figuur 2 Culemborg niet staat aangegeven als plek waar de soort een territorium in 2009 had. Bij mijn weten was dit wel het geval, want in de rietput bij Fort Everdingen heeft een paartje gebroed.

SOVON nieuws

uit de provincie Gelderland
Hierin zien we dezelfde onderwerpen als in de landelijke nieuwsbrief terugkomen, maar dan toegespitst op Gelderland. Helaas ontbreken de gegevens van roeken, visdieven en blauwe reigers in ons werkgebied in het overzicht op bladzijde 4-6. Alleen de kolonie op het tichelterrein van Buren staat vermeld met 17 broedparen.

Vakblad Natuur Bos en Landschap

Het maartnummer is een themanummer over De Hoge Veluwe. Het Nationale Park is een eigen stichting en is altijd een soort geïsoleerd "eiland" binnen het grote natuurgebied Veluwe geweest. Doordat het helemaal omgeven is door een hoog hekwerk is er van uitwisseling van herten, zwijnen en ander groot wild met het omliggende gebied geen sprake. Binnenkort gaat daar verandering in komen want er worden drie faunapassages aan de west-, noord- en oostkant gerealiseerd (bladzijde 25-27).

Genen van het uitgestorven oerrund zijn nog in enkele primitieve runderrassen in Europa bewaard gebleven. De gebroeders Heck in Duitsland fokten in de vorige eeuw het zogenaamde Heckrund. Zij dachten hiermee het oerrund teruggefokt te hebben. Op grond van genetisch onderzoek met behulp van DNA-profielen gaat men opnieuw een poging wagen. De stichting Taurus hoopt over een jaar of 15 door de Schotse Hooglander te kruisen met twee Italiaanse en twee Spaanse rassen een rund gefokt te hebben dat het echte oerrund benadert (rubriek Kort bladzijde 12).

Nog een paar berichten uit deze rubriek: Limburg heeft de eerste bevertunnel in Nederland en herintroductie otter geslaagd.

Het aprilnummer besteedt aandacht aan het rietbeheer in het Nationale Park Weerribben-Wieden. Er zijn grote knelpunten in het beheer van de 2000 hectare rietland in dit gebied. Om het rietbeheer meer in lijn te brengen met de natuurdoelen is een verandering nodig die voor de riettelers niet optimaal is. Het artikel bespreekt de veranderingen die nodig zijn en welke mogelijkheden er bestaan om de riettelers aan het werk te houden (bladzijde 4-7). In dit nummer duikt ook de geelbuikvuurpad weer op nu met een verslag van de lezing die Rob Veen over zijn onderzoek in Frankrijk naar dit dier op 20 maart jl. heeft gehouden. Na afloop werd in praktijk gebracht wat die ochtend

werd aanbevolen. In de Meerensgroeve werkten vrijwilligers enthousiast aan verbetering van het vuurpaddenbiotoop aldaar.

Van Nature

Hier wordt de vraag opgeroepen of gezien de crisis en de komende bezuinigingen de voltooiing van de EHS (Ecologische Hoofd Structuur) in 2018 wel realiseerbaar is. Op bladzijde 5 staat te lezen wat er allemaal speelt op dit terrein. De provincie Flevoland denkt niet aan uitstel of vertraging, maar heeft een voortvarend meerjarenplan opgesteld.

De kraanvogels zijn weer terug in het Fochteloërveen, maar de kemphanen dreigen uit Friesland te verdwijnen. Steeds minder worden ze op doortrek waargenomen en het aantal broedparen is minimaal. In 2004 pleisterden er nog 22.000 kemphanen op de weilanden tussen Stavoren en Makkum, maar dat aantal was in 2009 gedaald tot 5000 stuks (bladzijde 14-16).

Vogelnieuws

Dit blad gaat in op het conflict tussen de toenemende aantallen ganzen en de natuurwaarden in de gebieden waar al die ganzen zich ophouden. Natuurmonumenten verdedigt het besluit om het aantal ganzen op Texel te beperken (bladzijde 6-7). Wie er nog aan twijfelt of de halsbandparkieten in de grote steden het wel in ons klimaat redden, hoeft maar naar de foto op bladzijde 13 te kijken en alle twijfel is weggenomen.

Zorgen om spreeuwen en mussen! De vanzelfsprekende aanwezigheid tussen de bebouwing is voorbij. Zonder extra hulp gaan ze het steeds moeilijker krijgen. Lees wat we eraan kunnen doen op bladzijde 14-17. In Friesland gaat een aantal gemeenten voortvarend te werk met actieplannen ten behoeve van stadsvogels.

Zoogdier

Ook de Zoogdierverseniging kiest een dier van het jaar uit. In Zoogdier staat 2010 als jaar van het

wild zwijn vermeld. Op steeds meer plaatsen duiken in ons land wilde zwijnen op. Er zijn maar twee gebieden waar deze dieren mogen voorkomen. Dat zijn de Veluwe en het N.P. De Meinweg in Limburg. Op alle andere plaatsen moeten de zwijnen worden afgeschoten. Volgens de zoogdierverseniging moet er meer positieve aandacht voor deze imposante en intelligente dieren komen. Het jaar van het wild zwijn hoopt daartoe een aanzet te geven.

Over het wel en wee van deze dieren, hun functie in de natuur en de houding van de Nederlandse bevolking komen we op bladzijde 3-6 veel te weten.

“Achteruitgang zoogdieren gestopt lezen” we op bladzijde 28-29. Maar dat geldt zeker niet voor alle soorten. Vleermuizen en zeehonden doen het goed, evenals bevers (zie artikel op bladzijde 11-13), reeën en dassen. Echter de egel moet op de rode lijst komen, want onze stekelige vriend is niet opgewassen tegen de auto. In 2009, het jaar van de egel, werd een grootschalige onderzoekscampagne door de zoogdierverseniging op touw gezet. Dit heeft heel veel nieuwe gegevens over de situatie van de egel in ons land opgeleverd. De zorgen bleken terecht. Meer faunapassages en betere afscherming van snelwegen zijn enkele maatregelen die ten goede aan de egels en veel andere overstekende kleine zoogdieren zullen komen (bladzijde 7-10).

Uit onderzoek van winterverblijven is gebleken dat het aantal overwinterende vleermuizen toeneemt sinds 1970. Ook het aantal onderzochte plekken waar vleermuizen overwinteren, is toegenomen. Voor 1980 waren dat er maar enkele tientallen. Na dat jaar nam dat snel toe tot meer dan 1000 vanaf 2006. Bekijk de tabel op bladzijde 15 in het artikel “Goed nieuws uit de winterverblijven” (bladzijde 14-17). De noordse woelmuis is een soort die in ons land zijn voornaamste verspreidingsgebied heeft.

Het is een soort van vochtige graslanden, waar andere knaagdieren

niet kunnen overleven. Als zo'n gebied bijvoorbeeld door ontwatering geschikter wordt voor andere muizensoorten zoals de gewone veldmuis, worden de noordse woelmuisen weggeconcurrerd. Gerichtte maatregelen kunnen dit voorkomen. Lees hoe die maatregelen kunnen worden toegepast in de Makkumerwaard in Friesland.

Jaarverslag van de Vereniging Natuur en Milieu Wijk bij Duurstede De NVWC ontving dit verslag ook nog. De verschillende werkgroepen doen hierin verslag. Op bladzijde 14 en 15 staat een beknopt overzicht van een aantal botanisch interessante terreinen in de buurt van Wijk bij Duurstede.

Lijst van ontvangen tijdschriften;

Bomennieuws, de Bomenstichting, jaargang 35 nummer 1, lente 2010
Blad, IVN Tiel, jaargang.22, lente 2010

Brachtyron, Ned. Ver. voor Libellenstudie, jaargang13 nummer1/2, maart 2010

De Dompfhoorn, Natuur- en Vogelwacht De Vijfheerenlanden, jaargang 44 nummer1, maart 2010

Knipselkrant, De Faunabescherming, jaargang 34 nummer 2 maart 2010

De Levende Natuur, jaargang 111 nummer 2, maart 2010

Mooi Gelderland, Geldersch landschap en kasteelen, jaargang 7 nummer 1, lente 2010

Natuurbehoud, Natuurmonumenten, jaargang 41 nummer 1, lente 2010

Nieuwe Wildernis, jaargang 15 nummer 51, maart 2010

Ravon, Reptielen Amfibieën Vissen Onderzoek Nederland, jaargang12 nummer1 (nummer35)

Schubben en slijm, RAVON Nieuwsbrief, nummer 3, maart 2010

Sovon Nieuws, SOVON Vogelonderzoek Nederland, jaargang.23 nummer1, maart 2010

Sovon Nieuws uit de provincie Gelderland, , jaar 2010 nummer 1, april 2010.

Vakblad Natuur Bos en Landschap, jaargang.7 nummers 3 en 4, maart

en april 2010

Van Nature, Vereniging Natuurmonumenten, jaargang 20 nummer 2, april 2010

Vogelnieuws, Vogelbescherming Nederland, nummer 2, april 2010

Zoogdier, Zoogdierverseniging Nederland en Vlaanderen, jaargang 21 nummer 1, voorjaar 2010

Van de Vereniging Natuur en Milieu Wijk bij Duurstede werd het jaarverslag 2009 ontvangen.

De jeugd aan het woord

Sinds kort ben ik lid van de jeugdclub (Green Rangers, red.) van de natuur- en vogelwacht. Toen ik er voor de eerste keer was, hebben we zwerfafval opgeruimd bij uitwaarden van de Lek. We reden er heen met de fiets en we hebben ook stenen gezocht. Later hebben we wat gedronken. We hebben heel veel zwerfafval opgeruimd en hebben een egel "gevonden" die nog een beetje in winterslaap was. De week daarna hebben we een fotoworkshop gedaan. We waren bij de plantage. Daar hebben we bloemen, eenden en vogels op de foto gezet.

We komen om de twee of drie weken op zaterdagochtend bij elkaar en meestal gaan we dan op de fiets ergens naar toe. Ik ben ook meegeweest met salamanders kijken en een keer 's ochtends vroeg vogels kijken. Ik vind het leuk bij de NVWC en ik leer er ook veel van.

Thessa Temminck, 8jaar.

Recordaantal vogelsoorten bij Big Day

door Louis van Oort

Tijdens de negende Big Day van de NVWC zijn dit jaar twee records gebroken. In totaal werd het niet eerder behaalde aantal van 124 vogelsoorten gezien en gehoord. Het team dat deze jaarlijkse 22-uurs vogelkijkmarathon won - Arjan Brenkman en Louis van Oort - kwam op een score van 109 soorten, eveneens een record.

De Big Day is een vogelwedstrijd waarbij het de bedoeling is dat de deelnemers in 22 uur tijd zo veel mogelijk vogelsoorten in het werkgebied van de NVWC proberen te ontdekken. Dit ligt globaal in de driehoek Culemborg - Buren - Beesd, een gebied van zo'n 80 km². De deelnemende teams bestaan uit twee personen, die zich slechts te voet of per fiets mogen verplaatsen.

Vrijdagavond 14 mei vertrokken vijf teams om 19.00 uur vanaf NVWC-clubhuis De Ketelvink en zaterdag kwamen ze tussen 16.30 en 17.00 uur aan bij het huis van NVWC-voorzitter Jouke Altenburg. Juryleden Annette van Berkel en Yvonne Gasau controleerden vervolgens de formulieren waarop de teams de waargenomen soorten hadden ingevuld. Niet veel later kon de uitslag bekend worden gemaakt. De eerste prijs ging naar Culemborger Arjan Brenkman en Louis van Oort uit Geldermalsen, vorig jaar ook de winnaars. Dit jaar kwamen zij tot 109 soorten, waarmee het record van 108 uit 2007 werd verbeterd. Als beloning kregen ze van Annette van Berkel de Gouden Snip uitgereikt, de wisseltrofee van de Big Day. Zij hadden met de grote pieper ook de zeldzaamste soort van de dag gevonden.

Voor Brenkman, langzamerhand de Lance Armstrong van de Big Day, was dit al zijn zevende Gouden Snip. Van Oort won de trofee voor de vierde keer.

Gerrit Jan Klop en Dirk van Opheusden pakten de tweede plaats met een respectabele 103 soorten. De derde plaats was voor organisatoren Daniël Beuker en Job de Boer (100), terwijl Theo Boudewijn en Jan-Dirk Buizer vierde werden met 92 soorten.

De Blinde Vink - de trofee die hoort bij de laatste plaats - ging met 87 soorten net als vorig jaar naar Mark Collier en Ruben Fijn. Daarbij moet gezegd worden dat zij pas op zaterdagochtend 6.00 uur aan de Big Day konden beginnen, zodat zij per uur gemiddeld het hoogste aantal soorten hadden.

Tot de in totaal 124 waargenomen soorten behoorden voor deze regio zeldzame vogels als kraanvogel, kwartel, Pontische meeuw, kanoet en gekraagde roodstaart. Een lijst met alle waargenomen soorten van alle teams is te vinden op www.nvwc.nl.

De Big Day is een aanslag op je gezondheid. Foto, Jouke Altenburg

Big Day 2010; een korte cur- sus

door Arjan Brenkman
Foto's: Jouke Altenburg

Het was dit jaar al weer de negende Culemborgse Big Day. Dit is een jaarlijks terugkerende vogelwedstrijd, waarbij teams van twee per fiets of te voet strijden om wie de meeste vogels waarneemt in NVWC-werkgebied. Ze hebben daar de tijd voor van vrijdagavond 19.00 uur tot 17.00 uur de volgende dag. Hoe pak je zo'n wedstrijd eigenlijk aan? Een korte cursus...

Net als vorig jaar deden er vijf teams mee; Ruben Fijn en Mark Collier, Gerrit-Jan Klop en Dirk van Opheusden, Theo Boudewijn en Jan Dirk Buizer, Daniel Beuker en Job de Boer, alsmede de titelverdedigers Louis van Oort en Arjan Brenkman.

De voorpret is minstens zo belangrijk en het evenement is uitgegroeid tot een fenomeen waar iedereen al vanaf het vroege voorjaar naar uitkijkt. Vier van de vijf teams tipten Daniel en Job voor de "Blinde Vink", de trofee voor het minst aantal soorten. Om dit te vermijden, hadden beide helden het complete Culemborgse Veld laten inventariseren op kosten van Bureau Waardenburg. Of dat mocht baten, leest u zo verder.

Uitgezwaaid door NVWC-voorzitter Jouke Altenburg, Annette van Berkel, Kars Veling, Yme-Jan Bosma en Gijsje Robeer raceten Louis en ik voor de eerste pont naar de Steenwaard, onze traditionele startplek. Al snel rolden we soorten als lepelaar, gele kwikstaart, noordse gele kwikstaart, patrijs, roodborsttapuit en zomergasten als bosrietzanger en kleine karekiet op. Net op het moment dat het tijd werd verder te gaan, vloog onze eerste blokker in de vorm van een 1ste zomer Pontische meeuw langs, een soort die slechts één van de andere teams wist te vinden.

Niet veel later arriveerden we bij de kijkhut van de Kerswerf waar Dirk en Gerrit-Jan ons probeerden te doen geloven dat iemand alles had weggejaagd net nadat zij waren aangekomen. Jaaaa, ja... Gelukkig besloten de vogels terug te komen en vlak voor donker rolden we snel een paartje tafeleend en een zomerkleed kanoet op, twee soorten die door slechts enkele teams uiteindelijk gezien werden.

De roepende waterral gaf ons een goed gevoel over de komende nacht en voor 12 uur tikten we kerk-, rans- en bosuil binnen, nadat we eerder op de avond de steenuil al aan de overkant van de pont bij Culemborg hadden gezien. Wow, voor het eerst eindelijk alle vier de uilen van ons werkgebied tijdens de Big Day! We hadden zelfs nog tijd voor een relaxed gesprek en een slaapmutsje voordat we kort onder zeil gingen.

Met 79 soorten op zak was het om 4.15 uur alweer tijd om richting het Tichelterrein Buren te gaan. Hoewel ik vroeger altijd dacht dat dit terrein alleen leuk was voor orchideeënfreaks en de Burense jeugd is dit echt een ornithologisch juweel in ons werkgebied en altijd goed voor een paar onontbeerlijke Big Day-soorten.

Geheel onverwacht vonden we een ijsvogelnest, matkop, braamsluiper, dodaars en een zwijgzame boomklever, die voor het eerst in minstens 25 jaar niet in de Plantage broedde en dus belangrijk was om mee te pakken.

Dit alles doet wellicht vermoeden dat de winst ons niet meer kon ontgaan, maar niets was minder waar. Geen havik, geen sperwer en ook het paartje gekraagde roodstaart dat Louis twee dagen daarvoor alarmerend had gevonden, gaf geen kik. Het koude voorjaar had veel zomergasten tegengehouden zodat ook spotvogel niet wilde en we vroegen ons af of wielewaal al wel terug zou zijn.

Ook het team van Theo en Jan Dirk werkte niet echt mee. Zij zagen een paapje en hielden wijselijk hun mond toen wij voorbij kachelden onderweg naar een ochtendsessie in de Regulieren. Thanx mannen!

De Platte Weg is zeker een goede bijnaam voor je achterwerk na 150km fietsen maar tevens een vogelrijk pad in de Regulieren. Sprinkhaanzanger en blauwborst lieten zich horen en geheel onverwacht leverde een koffiestop een prachtig zingend mannetje gekraagde roodstaart op. Niet veel later voegden we boompieper en kleine bonte specht toe en bleek ook wielewaal met maar liefst vier vogels net aangekomen.

De Molenkade aan de overkant van de A2 is onderdeel van ons werkgebied en de aanleg van plasjes daar als natuurcompensatie voor de A2-verbreding maakte voor het eerst dit gebied de moeite waard om tijdens de Big Day te bezoeken. Al betekende het een hoop omfietsen en dus tijdverlies als er geen vogel te bekennen bleek.

Hoewel Louis en ik gebruikelijk goede zaken doen tijdens Big Days met de vaste broedvogels blijken zeldzaamheden toch liever de kijkers van Job en Daniël op te zoeken. Dit jaar echter, bleken ze van gedachte veranderd toen we een fantastische adult kraanvogel aantreffen staand in een van de nieuw gegraven plasjes! De vogel vloog niet veel later Culemborg in en werd gezien en gefotografeerd door Juke, Job en Daniël. We wisten dat dit de klapper van de dag zou zijn. Goed gemutst maar steeds vermoeder bezochten we de Goilberdingerwaard voor kokmeeuw (de 100ste soort), kluut en boomvalk.

We doken vervolgens de Baarsemwaard in voor rietzanger. Een harde schrrriep-roep van een leeuwerik-formaat pieper die een stukje opvloog naar de andere kant van de slenk en daar "bidde" alvorens te landen, deed ons beseffen dat we naar een keiharde grote pieper stonden te kijken, de vierde waarneming van Nederland dit jaar en de tweede voorjaarswaarneming van de NVWC!!!

Met zwarte stern en tapuit als afsluiters bij de Kerswerf was het tijd voor een laatste sprint naar Casa Altenburg, waar onze familie, stoere verhalen, gespannen gezichten, een strenge jury, een Chinees buffet en ongelofelijke gastvrijheid van Loes en Juke stonden te wachten.

Het mooie weer in combinatie met onverwachte zeldzaamheden had onze teller op een recordaantal van 109 soorten gebracht. Als je dit in het kader van maar liefst 124 waargenomen soorten zet, was dit de meest succesvolle Big Day ever! Hoewel de Blinde Vink ook dit jaar weer aan de neus van Daniël en Job voorbijging, verdienen zij alle credits voor de fantastische organisatie. Ik kan nu al niet wachten tot de volgende! 🐦

Hij komt wéér terug!

door Mark Collier

Als huidige kampioenen van de Blinde Vink waren Ruben en ik klaar voor een hoog aantal soorten op de Big Day en of tenminste hoger dan de vijfde plek te komen. Wij hebben pas één jaar evaring met de gebieden rond Culemborg en we weten een aantal goede plekken om leuke vogels te vinden. Dat was ons plan, wij waren er klaar voor. Helaas, door een drukke vrijdag waren zowel Ruben als ik te laat om de start van de Big Day op vrijdag mee te maken. Maar wij hadden de hele zaterdag nog waarop we de rest konden inhalen.

Wij begonnen onze veldtocht bij de uiterwaarden waar we meteen goed geboerd hebben met zingende blauwborst, bosrietzanger, grasmussen en zeven oeverlopers langs de overkant van de Lek. De ochtend was koud maar de zon scheen al spoedig om ons op te warmen. Visdieven riepen vlak boven ons toen wij langs de dijk fietsten. Ze waren opgewonden bezig met het brengen van vissen naar hun partners. Niet alleen wij genoten van de zon. Een steenuil zat naast zijn of haar nestkastje een dutje te doen in de warmte en zo hadden wij er weer één vogelsoort bij voor onze lijst.

Maar de dag was net begonnen en we hadden nog niet ver gefietst. Wij fietsten door Culemborg, richting de Regulieren, want we weten dat daar veel vogels kunnen zijn. Ik was vier weken eerder in de Regulieren geweest, maar nu was het land vrij droog. Gelukkig zongen de vogels volop en konden wij er weer een aantal bij zetten op de lijst. Maar wij waren ons er al die tijd bewust van dat de andere teams ook bezig waren en dat we nog een keer het zadel op moesten.

Terwijl wij langs de weg fietsten hoorde ik een boom-
pieper. Wij stopten om te kijken en zagen ze boven
in een hoge boom. Leuk, dit was de eerste keer dat ik
deze soort bij Culemborg zag. Maar daarna kwam de
leukste verrassing. Iets verderop hoorden we de zang
van een wielewaal. Hij zong niet lang maar dat stukje
van die prachtig zang is onmiskenbaar. Deze soort was
een nieuwe soort voor mij in Nederland en zo vlakbij
mijn huis!

De tijd ging snel voorbij en wij moesten meer vogels
zien als we de Blinde Vink niet wilden krijgen, dus
gingen we naar het Tichelterrein. Hoog in de lucht
vlogen een boomvalk en een havik. Twee soorten erbij
voor de lijst en tijd om te checken welke soorten wij
nog misten.

Nog steeds geen sperwer gezien, of dodaars en wij
moeten om vijf uur in Culemborg zijn. Bij Buren en

langs de Lekdijk keken we doorlopend in de lucht en in
elke sloot. Om half vijf waren wij in Culemborg en nog
geen sperwer gezien. Er was nog net tijd om te kijken
vanaf het uitkijkpunt bij de spoorlijn in de uiterwaarden.
Ik zocht boven de huizen naar een sperwer, maar het
was heilig en de vogels zijn dan lastig om te zien. Een
snelle blik over de rivier en een grote mantelmeeuw
vloog hoog over de Steenwaard, onze laatste soort voor
de dag. Dat dacht ik tenminste...Het was bijna vijf uur
en tijd om richting finish te gaan voor de telling van
de lijsten. Nadat iedereen verhalen had uitgewisseld
over de vogels van de dag kwam het resultaat. En dán
krijgen wij onze laatste vogel van de dag ... de Blinde
Vink.

Volgend jaar hoop ik op meer vogels op de lijst, maar er
is zeker één vogel die ik dan niet hoop te zien...

Tel stadsvogels en je ziet een bever!

door Annette van Berkel

Op 2e pinksterdag ben ik toch maar de MUS (meetnet urbane soorten, oftewel de stadsvogeltelling: op 10 punten 5 minuten lang alle vogels tellen) gaan doen. Dat betekent kwart over 5 je bed uit om rond zonsopgang (5.35 uur) te beginnen met tellen. Dat vroege, daar ben ik niet meer zo dol op.

Het gevolg was dat ik om 5.49 mijn fiets tegen een boom zette bij mijn 3e telpunt langs de Meer achter het Shell-benzinestation. Ik zie nog net wat onderduiken. 'Aalscholver misschien', denk ik, gezien het formaat.

Zo goed mogelijk om de hoge vegetatie gekeken om het zeker te weten. Ik had het mis, want wat boven komt is harig en inderdaad toch wel vrij groot. Nu weet elke waarnemer van dieren dat 'groot' een zeer onzeker begrip is. Ik weet dat bij de muskusrat de staart meestal te zien is als hij zwemt maar bij dit dier zijn de golven zodanig dat die staart onzichtbaar is. Hij zwemt van me af dus de kop is al helemaal onduidelijk.

Maar het beest zwemt bij de struiken vlak voor de brug naar de kant en verder heb ik niet gekeken want dacht dat die grote muskusrat daar wel in een hol zou verdwijnen.

Vanaf 5.57 uur sta ik bij mijn volgende punt vogels te tellen. Dit keer aan de Meeroever ter hoogte van Caets-hage (tegenover de kasteelresten). Op een gegeven

moment zie ik een meerkoet met enige spoed aan komen zwemmen en de kant in duiken. Een beetje raar gedrag. De oorzaak laat niet lang op zich wachten.

Dat beest komt om de bocht op mij af zwemmen! Nu zie ik (met kijker) duidelijk de snuit en valt het kwartje direct: Wat daar aan komt zwemmen is een bever! Vlak bij mij duikt hij onder en nu kan ik vlak voor de duik de karakteristieke staart even zien. 100% zeker een bever. Een eindje verder komt hij weer boven en vervolgt zijn zwemtocht door de Meer richting zuiden.

Uiteraard direct Kars gebeld (die ook elders in Culemborg aan het MUSSEN was). Geheel spontaan bood hij aan om de telling te stoppen en te komen om foto's te maken. Ook ik breek de telling af en volg de Meer. Bij de brug van de Van Limburg Stirumstraat over de Meer krijg ik de bever weer in zicht. Hij zwemt recht op mij af. Ca. 40 meter voor de brug staat een grote wilg half met de stam en wat takken horizontaal in het water. Het dier zwemt erheen en klimt op een tak. Daar begint hij verwoed wilgentakken en blad te eten. Er wordt wat getoiletteerd, hij draait zich om en de hele staart komt volledig zichtbaar op de tak te liggen.

Waar blijft Kars toch! Hij is zo mooi zichtbaar! Na nog wat gekrab laat hij zich weer in het water zakken en zwemt verder mijn kant op. Ik blijf stil op de brug staan en de bever zwemt onder mij door. Ik gauw naar de overkant: en ja hoor daar zwemt hij weer. Achter garage 'De Waal' verlies ik hem uit het oog.

Eindelijk komt Kars eraan! Samen naar de N320 want als hij zo door zwemt moet hij daar bij de duiker verschijnen. En jawel, even later komt het beest weer in zicht. Kars heeft hem gelukkig ook goed kunnen zien en wat heel prettig is: heel wat foto's kunnen maken.

De bever. Foto: Kars Veling

Hij verdwijnt in de duiker en komt er netjes aan de andere kant van de N320 weer uit. Hij zwemt gestaag door richting zuid.

Hier houdt mijn verhaal zo'n beetje op. Vanwege mijn moeite met vroeg opstaan ben ik mijn stadsvogeltelling af gaan maken. Om precies 6.43 uur hervatte ik de telling: met een big smile op mijn gezicht die er de hele dag niet meer afgegaan is.

Kars echter is een stuk verder gefietst naar daar waar je de Meerkade weer op komt: "Na twintig minuten komt in de verte de kop weer aan, gevolgd door een mooie rij golven. Inmiddels is de zon wat hoger geklommen en komt de bever mooi in het zonnetje mijn kant op. Hij houdt me goed in de gaten, want een meter of vier voor het paaltje waarachter ik me verstopt heb duikt hij onder om een meter of acht verder en dus weer vier bij mij vandaan weer boven te komen. Hij passeert een andere duiker en gaat het brede deel van de Meer in. Ik fiets een flink stuk door en wacht hem verderop weer op. Nu, ter hoogte van de oude vuilnisbelt duikt hij regelmatig onder in de kant. Het lijkt alsof hij een hol zoekt. Door de struiken raak ik het zicht kwijt, fiets verder en zet mijn fiets bij de Zeedijk neer om hem daar op te wachten. Gaat hij de Bisschopsgraaf in of de andere kant op? Ik zal het nooit weten, want ik heb hem niet meer terug gezien". 🐸

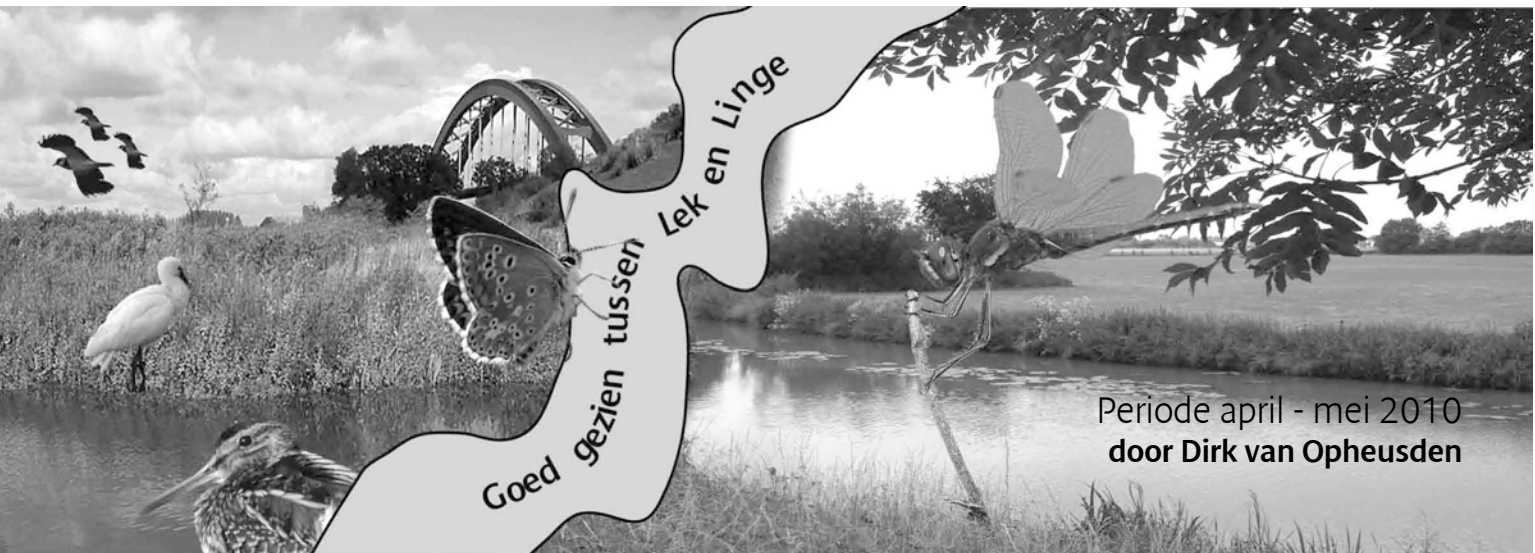
Meer dan 600 padden overgezet!

Ook in 2010 hebben verschillende leden van de NVWC weer verkeer, weer en wind getrotseerd om de padden te helpen oversteken op de Kleine Buitenum en de Goilberdingerdijk. De familie was weer bijna elke avond present en ook andere NVWC'ers hebben er avonden aan besteed. En... met succes, want de teller van geredde padden staat boven de 600. Ook een enkele kleine watersalamander, bruine en groene kikker zijn over geholpen.

	levend	dood
gewone pad	604	51
groene kikker	5	1
bruine kikker	7	
kleine watersalamander	6	2

*Namens de padden: hartelijk dank.
Kars Veling*

Periode april - mei 2010
door Dirk van Opheusden

Ook een interessante natuurwaarneming gedaan tussen Lek en Linge?
Mail je beschrijving, liefst met digitale foto, aan waarnemingen@nvwc.nl.

Als de laatste hand gelegd wordt aan deze rubriek is buiten de lente hard bezig om zich van haar beste kant te laten zien. Volop zon, temperatuur boven de twintig graden, af en toe een wolk en een heerlijke bries. De openstaande tuindeuren maken het mogelijk om de blik geregeld te laten dwalen van beeldscherm naar zwerk, in de hoop op een 'bel' roofvogels. Eén hoog afzeilende buizerd is de schrale oogst. In de bomen achter het huis zingen boomkruiper, vink en tjiftjaf; een vuurjuffer gaat af en toe zitten op het blad van een stokroos. Onder deze omstandigheden is voor u het een en ander opgetekend over onder meer vogels die een beetje man en een beetje vrouw zijn, zwarte wouwen, het kleinste zoogdier van Europa, en als uitsmijter de powerplay van een havik.

Half man, half vrouw

Vrijdag 2 april 2010

In de strang in de Beusichemsewaard, tussen de Weidsteeg en de bocht in de dijk zwom een vreemde smient. Het had grotendeels de kenmerken van een vrouwtje, maar de kop was voor ongeveer 2/3 wit (aan de achterzijde) en de rest van de kop ongetekend roodbruin met een roomgeel voorhoofd en kruin als een mannetje. (Jan Dirk Buizer en Mirjam Melman).

Zebravink Halfsider

Vogels blijken flexibeler te zijn qua sekse dan bijvoorbeeld zoogdieren. Hoenders en eenden spannen de kroon. Kippen die in een haan veranderen, compleet met staart en hanekam, hanen die eieren gaan leggen, het is allemaal veelvuldig opgetekend. In de middeleeuwen zijn eierleggende hanen na veroordeeld te zijn wegens tegennatuurlijkheid zelfs op de brandstapel geëindigd. En dat terwijl het beest er niks aan kon doen. Het waren de hormonen.

Haan of hen

Bij eenden en hoenderachtigen wordt het uiterlijk niet zozeer genetisch bepaald, maar vooral door de hormoonhuishouding. De regel is dat afwezigheid van het vrouwelijke hormoon oestrogeen zorgt voor mannelijke kenmerken. Dus niet aanwezigheid van het mannelijke geslachtshormoon testosteron. Oestrogeen wordt aangemaakt in de eierstok. Als daarmee iets mis is, waardoor de aanmaak van oestrogeen wordt geblokkeerd, kan een vrouwelijke vogel mannelijke

kenmerken krijgen. Dat gaat ook op voor de overwegend vrouwelijke smient in de Beusichemsewaard, met een deels mannelijk verenkleeft op de kop. De verklaring voor eierleggende hanen is dat het hennen zijn, dus vrouwelijk, waarbij de aanmaak van oestrogeen is geblokkeerd. Maar het kan nog gekker. De Engelsman Francis Crew heeft aan het begin van de twintigste eeuw veel onderzoek gedaan naar het fenomeen. Hem werd een krielkip bezorgd die jarenlang eieren had gelegd, maar in korte tijd in een haan was veranderd en zelfs nageslacht had verwekt. Crew ontdekte bij ontleding dat de kip twee functionerende teelballen bleek te bezitten – naast een verschrompelde eierstok, mogelijk door een ziekte veroorzaakt.

Halfsiders

En dan nu een uitdrukking die van pas kan komen als u op een verjaardag eens een geleerde indruk wil maken: laterale gynandromorfie. Waarmee u dan bedoelt dat uw toehoorders niet vreemd moeten opkijken als ze eens een vogel tegenkomen die aan de linkerkant een mannetje is, en aan de rechterkant een vrouwtje. Of andersom. Zulke vogels worden ook wel halfsiders genoemd. In het wild schijnt het bij goudvinken bovengemiddeld vaak voor te komen. Naar verhouding dan, want het blijft een zeldzaamheid. Bij vogelhouders is het een vrij bekend verschijnsel bij zebra-vinken, grasparkieten en agapornissen. Als u vanaf dit punt verder leest, kunt u ook nog aan de verjaardagsgasten uitleggen hoe het -vermoedelijk- zit. Denkt u dat ze misschien toch meer geïnteresseerd zijn in voetbal, auto's en mooie vrouwen, dan kunt u dit stukje overslaan.

Bij vogels wordt het geslacht bepaald nog voor het moment van de eisprong. Een vrouwelijke vogel heeft verschillende geslachtschromosomen, Z en W genoemd. Een mannetje heeft twee gelijke (Z en Z). Een eicel krijgt van het vrouwtje een Z-chromosoom mee óf een W-chromosoom. Is het een Z dan wordt het kuiken altijd een mannetje (want de vader draagt altijd een Z-chromosoom bij, zodat het resultaat ZZ is: een man). Is het een W, dan wordt het altijd een vrouwtje. Men vermoedt dat halfsiders ontstaan doordat er in het proces waarin geslachtscellen ontstaan iets mis gaat, zodat een eicel van de moeder twee kernen meekrijgt: een met een Z en een met een W. Het embryo krijgt dan zowel cellen waarin de vrouwelijke combinatie ZW voorkomt, als cellen waarin de mannelijke combinatie ZZ voorkomt. Dat komt dan tot uitdrukking in de twee verschillende helften.

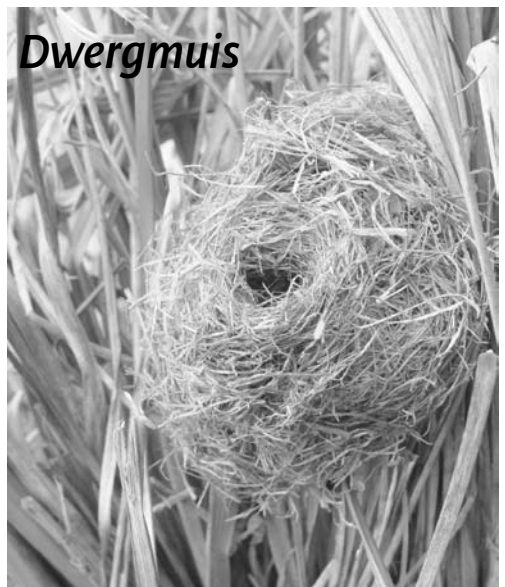
(Bron: De wijsheid van vogels, Tim Birkhead, De Bezige Bij 2008)

14 maart 2010

Bij het aanpakken van een grote bos hangende zegge in de tuin op zondag 14 maart 2010 vonden we een nestje van gras. Het lijkt erop dat er een dwergmuis is onze tuin heeft gezeten. (Karin Verspui, Peter van Horssen)

U ziet het: niet alleen vogels bouwen nesten. Sommige zoogdieren kunnen er ook wat van, zoals de dwergmuis hier heeft gedemonstreerd. Het ziet er zo knus uit dat het helemaal geen slecht lot lijkt om als dwergmuisbaby ter wereld te komen. Lekker met al je broertjes en zusjes in zo'n gezellig bolletje bij Peter en Karin in de tuin.

Vijf tot acht centimeter, groter wordt een dwergmuis niet. Wel zit er nog een staart aan natuurlijk, met een lengte van 4,5 tot 7,5 centimeter. Een dwergmuis van tien gram is al een hele flinke jongen. Al met al

Vindplaats van het dwergmuizennest

is *Micromys minutus* het kleinste zoogdier van Europa en een van de kleinste ter wereld. Het is de enige muis met een echte grijpstaart (met pluimpje). Daarmee kan de dwergmuis uitstekend klimmen. Als enige muis eet hij graankorrels zo van de aar, zonder eerst de halm omver te knagen.

Gezelliger dan de tijd met z'n allen in het nest wordt het niet wat de dwergmuis betreft, want buiten de paartijd (van april tot oktober) leven de dieren op zichzelf. In de paartijd maken mannetje en vrouwtje samen een nest, maar daarna verjaagt het vrouwtje het mannetje. In het nestje, van ongeveer vier centimeter doorsnede, worden gemiddeld vijf jongen geboren. Nog geen gram wegen ze dan. Twee weken later zijn ze gegroeid tot 3,5 gram en is het tijd om op eigen benen te staan. Geslachtsrijp zijn ze na twee maanden. In één seizoen kunnen wel vier generaties zich voortplanten!

De dwergmuis is geen grijze muis. Van boven is hij geel- tot oranje-bruin, van onder vuilwit. In Nederland (en grote delen van Europa) komt de dwergmuis algemeen voor. Hij is te vinden in allerlei terreinen, als het er maar enigszins ruig is en er wat hogere begroeiing voorkomt. Zelfs op de waddeneilanden komt hij voor; men denkt dat de soort daar via strobalen is ingevoerd. In gevangenschap kunnen dwergmuizen vijf jaar oud worden, maar in het wild is het leven gemiddeld slechts enkele maanden lang. Je wenst het de diertjes toe dat er zoiets als reïncarnatie bestaat. Dat het leven dan misschien wel kort en vast ook hard is voor ze, maar dat ze daarna nóg een keer in een knus nestje geboren mogen worden. En nóg een keer...

(Bron: Zoogdiervereniging.nl)

Zwarte wouw

Zondag 25 april

Wat een geweldige zondag! Het begon in de Regulieren met een voor ons (Dirk en Klop) opvliegend bokje. Gevolgd door onze eerste koekoek, sprinkhaanzanger en tuinfluiter. Toen tussen 10 en 11 vanuit mijn achtertuin 2 zwarte wouwen overvliegend een half uur na elkaar.

Zwarte wouw boven de regulieren, 25 april 2010.
Foto: Nel Geleedst

Het is tot nu toe een goed zwarte-wouwenjaar voor NVWC-begrippen. Tot en met 24 mei zijn er al zeven waarnemingen gemeld, tegen vier voor heel 2009 en drie voor heel 2008. Dat zijn ook de gemiddelde aantallen. De meeste waarnemingen van dit voorjaar werden gedaan in de week van zondag 25 april tot en met zondag 2 mei. Zeker tot koninginnedag was dat ook een week van mooi lenteweer met veel zon - ideaal trekweer voor roofvogels, die het van thermiek moeten hebben. Toch zijn er landelijk (Waarneming.nl) in dezelfde periode juist wat minder zwarte wouwen gezien dan in voorgaande jaren. Naar de oorzaak is het gissen. Vast staat wel dat de meeste zwarte wouwen landelijk én bij ons in de buurt gezien worden in april en mei. We pikken dan ons graantje mee van de voorjaarsstrek, die westelijker verloopt dan de najaarsstrek (over Duitsland). In het rapport 'Waarneming Culemborgse Vogels 1975 - juni 2002' (Arjan Brenkman en Louis van Oort) valt te lezen dat de voorjaarsstrek ongeveer acht keer groter is dan de najaarsstrek. Uit die periode zijn dan ook slechts één waarneming bekend uit juli, twee uit augustus en één uit november.

De zwarte wouw is een roofvogel ter grootte van een buizerd, maar met een ander (slanker) postuur. De vogel is niet zwart maar donker-bruin. De staart is wel gevorkt, maar minder sterk dan bij de rode

wouw. Wereldwijd is de soort bijzonder succesvol. Hij komt voor van Noord-Rusland en Siberië tot Zuid-Afrika en Zuid-Australië. In West-Europa komt de zwarte wouw vooral veel voor in Spanje en Frankrijk (resp. 8000 en 7000 broedparen). Duitsland telt ongeveer duizend broedparen. Of de zwarte wouw in Nederland broedt, is niet zeker. Het laatste zekere broedgeval was in 1996 bij Deventer (één uitgevlogen jong); een poging in 2000 bij Doesburg mislukte in de eilegfase. Deze broedpogingen illustreren wel de voorkeurshabitat van de zwarte wouw: open landschappen met boomgroepen en veel water. Maar ook in steden komt hij wel voor, soms zelfs massaal bij vuilnisbelten. Zwarte wouwen vormen zeker buiten de broedtijd (slaap)groepen. Hoewel hij ook zelf jaagt, is de zwarte wouw vooral ook aaseter. Ook vis wordt gegeten. In West-Europa staat de populatie onder druk door veranderingen in het landschap, onder meer door schaalvergroting in de landbouw. Ook wordt de zwarte wouw, net als andere roofvogels, in sommige streken helaas nog altijd bejaagd en vergiftigd.

(Bronnen: *Handboek Vogels van Nederland*, Luc Hoogenstein en Ger Meesters, KNNV Uitgeverij 2009; *Roofvogels en uilen*, Felix Heintzenberg, Tirion Natuur 2008; *Waarneming.nl*)

zaterdag 17 april 2010

De oranjetipjeswandeling in de Regulieren was een groot succes. Het was prachtig weer en we zagen behalve het oranjetipje ook een net uit het water gekropen vuurjuffer; de eerste van 2010?! En veel vogels waaronder blauwborst, grutto, witgatje en boomvalk (Rob van de Haterd)

Het was inderdaad de eerste Culemborgse vuurjuffer van 2010, althans de eerste die te vinden is op Waarneming.nl. Elders in Nederland (zuidelijker) waren ze al enkele dagen eerder gezien. Het blijft altijd leuk om de eerste te 'scoren' van een vogel-, vlinder- of libellensoort. De eerste zingende tjiftjaf, de eerste kwetterende boerenzwaluw: ze brengen de vrolijke boodschap dat de winter ten einde is en dat het voorjaar weer aanbreekt. In het overzicht hieronder staat de fenologie van een aantal vogel- en vlindersoorten, en van twee vroege libellen. De lijst is verre van compleet en volkomen willekeurig samengesteld. Bronnen zijn Waarneming.nl en de fenologielijst op de NVWC-website.

Soort	Eerste 2010	Waarnemer	Eerste 2009	Waarnemer	Vroegste ooit	Waarnemer
Tjiftjaf	17-03-10	Berry Lucas	11-03-09	Berry Lucas	15-02-99	Stijn Brand/Chris Harmsen
Fitis	22-03-10	Gerbert Strang	02-04-09	Berry Lucas	25-03-00	Ruud Post/Annet van Berkel
Zwartkop	24-04-10	Peter van Horssen	30-03-09	R. Jonkvorst	29-03-06	Jouke Altenburg
Tuinfluitier	18-04-10	Marco Koopmans	21-04-09	Pim en Mari- anne	09-04-00	Jouke Altenburg
Bosrietzanger	07-05-10	Dirk van Opheusden	09-05-09	Jouke Altenburg	22-04-03	Stijn Brand
Boerenzwaluw	19-03-10	Jouke Altenburg	14-03-09	n.b.	17-03-01	Jan Dirk Buizer/ Saskia Jansen
Gierzwaluw	18-04-10	Thijs Glastra	24-04-09	Paul van Veen	17-04-03	Loes Plaisier
Groot koolwitje	18-04-10	Jan Dirk Buizer	19-03-09	Louis van Oort	idem	
Klein koolwitje	07-04-10	Wim Rubers	17-03-09	Paul van Veen	12-03-07	
Oranjetip	17-04-10	Rob van de Haterd	10-04-09	Co Sielhorst	idem	

Zwarte wouw. Foto: Jan Dirk Buizer

De eerste van 2010?

Vuurjuffer. Foto: Jouke Altenburg

Soort	Eerste 2010	Waarnemer	Eerste 2009	Waarnemer	Vroegste ooit	Waarnemer
Dagpauwoog	23-03-10	Wim Rubers	17-03-09	Co Sielhorst	11-03-07	
Atalanta	02-04-10	Dirk van Opheusden	27-01-09	Jeroen Brandjes	idem	
Kleine Vos	18-03-10	Wouter Thijs	20-03-09	Co Sielhorst	13-03-07	
Gehakkelde Aurelia	17-03-10	n.b.	17-03-09	Co Sielhorst	03-02-07	
Vuurjuffer	17-04-10	Rob van de Haterd	18-04-09	Gerben van Geest	14-04-07	
Bruine winterjuffer	09-04-10	Karin Verspui	01-04-10	Karin Verspui	idem	

Late lente?

Voor veel mensen begon de lente gevoelsmatig laat dit jaar. De fenologie staaft dat gevoel niet zonder meer. Van de zeven soorten vlin- ders waren er vier later dan vorig jaar, maar twee waren vroeger en de gehakkelde aurelia werd op dezelfde datum weer gezien (17 maart). In 2009 werd een wel zeer vroege atalanta gemeld (27 januari); de eerstvolgende werd pas op 3 april gezien. Ook bij de vogels is het beeld verdeeld; van de zeven waren er drie later dan in 2009, maar vier vroeger. Al moet wel gezegd dat het juist de typische lenteboden zijn (tjiftjaf, zwartkop, boerenzwaluw) die dit jaar wat later van zich lieten horen dan vorig jaar. De eerste vuurjuffer was één dag vroeger dan in 2009 en de eerste bruine winterjuffer een week later.

Zoals eerder beschreven zijn er dit jaar veel doortrekkende zwarte wouwen gezien. Opmerkelijk is dat er nog geen enkele wespindief is gemeld. Vorig jaar was de trek medio mei op zijn hoogtepunt; tijdens de Big Day 2009 zijn er vele gezien. Landelijk begonnen de meldingen eind april 2010 op gang te komen. De teller stond op 24 mei 2010 op 382. Vorig jaar werden er in dezelfde periode honderd meer gemeld. Moet de rest nog komen?

Een restje houtsnip

In Hak-al nummer 1 van 2009 werd in de waarnemingenrubriek ook aandacht besteed aan de houtsnip. Jouke Altenburg kwam toen op een totaal van 35 waarnemingen in ruim 33 jaar, waarvan de meeste in de maand maart. Juist in de wintermaanden, als houtsnippen voor de vorst wegtrekken, is er kans op een houtsnip dicht bij huis. Hoe dichtbij blijkt wel uit het onderstaande verhaal.

Woensdag 7 april

De kinderen hebben een 'hut' gemaakt in de bosjes, en die moet papa komen bekijken. Dus gebukt achter het grut aan door de struiken die tussen brandgang en speelveld staan. Wat bruin gestreepte veren trekken de aandacht. Onder een struik, nog geen twintig centimeter van het looppad, komen van tussen het strooisel een schedel met een lange snavel en een verzameling botjes vandaan.

Verder zoeken levert een aantal slagpennen op, een bekkengordel, een borstbeen en nog wat botjesspul. De lange snavel duidt onmiskenbaar op een steltloper. Maar hoe komt een steltloper terecht in een groenstrook midden in een woonwijk? En wat voor steltloper is het geweest? In de bibliotheek het boek Vogelssporen geleend. Er staat een schedel in afgebeeld die veel lijkt op het gevonden exemplaar. Wat meetwerk verricht: schedellengte inclusief snavel 112 mm, snavel

82 mm; verhouding snavel en schedellengte 73,21 procent. Een afbeelding van de slagpennen geeft de doorslag: dit is een houtsnip geweest. Juist deze soort heeft de neiging om bij streng winterweer op te duiken op verrassende plaatsen, tot in achtertuinen toe. Voor deze houtsnip heeft het niet mogen baten. (Dirk van Opheusden)
(Bron: *Vogelsporen*, Roy Brown et al, Tirion Natuur (2003))

Houtsnip. Foto, Piet Munsterman, Saxifraga.

Vrijdag 9 april

Tot slot een spannend relaas van Co Sielhorst dat we voor zichzelf laten spreken:

'Langs de Oude Beesdseweg ben ik getuige van een schitterend schouwspel. Een havik hopt van paal naar paal over de omheining langs de sloot. Een zwarte kraai zit de vogel stevig op de huid. Ik vraag me natuurlijk af wat de roofvogel bezielt om zo dicht bij me te komen. Dan wordt ineens duidelijk wat zich hier afspeelt. Een bisamrat is door zijn lucht heen en komt boven. De havik stort zich als een volleerde visarend op het waterkonijn. De strijd lijkt even in het voordeel van de havik door te slaan. Stevig klapwiekend roeit de havik naar de oever. Hier lijkt de rat houvast te krijgen in de oeverbegroeiing. De havik moet loslaten. Ligt even met de vleugels plat op het water na te hijgen. Dan zie ik hoe de schitterende vogel schijnbaar moeiteloos naar de kant roeit. Daar weet de rover zich met snavel en klauwen vrij simpel door de oeverbegroeiing omhoog te werken. Even later schudt de vogel het water uit zijn veren. Waterdruppels sproeien tegen het zonlicht terwijl het prachtige beest met een paar vleugelslagen in de boomtoppen verdwijnt.' 🐦

Havik

Vlinders in het voorjaar

Tekst en foto's Kars Veling

Ik heb een kolibrie gezien!

Regelmatig krijg ik telefoontjes van mensen die helemaal opgewonden vertellen over die bijzondere ervaring in hun tuin. Ze zijn er van overtuigd een kolibrie te hebben gezien, maar dit kleine vogeltje komt helemaal niet in onze streken voor.

Als je doorvraagt dan komt al snel de bruine kleur naar voren en de oranje vleugelvlekken en de witte en zwarte vlekjes langs zijn staart. We hebben hier te maken met de kolibrievlinder, een nachtvlinder die overdag actief is. Het is geen rare vergissing die de mensen maken, want het gedrag van de kolibrievlinder is precies hetzelfde als van zijn naamgenoot, de vogel. Ze staan snel vleugelklappend stil voor een bloem en zuigen de nectar eruit met hun lange roltong, die wel wat lijkt op een kromme kolibriesnavel. Dan, als een schicht, verplaatst de vlinder zich en begint opnieuw te drinken. Dat heen en weer schieten van bloem naar bloem heeft hem de bijnaam 'onrust' opgeleverd. Kolibrievlinders zijn trekvlinders die hier in Nederland niet kunnen overwinteren. Ieder voorjaar moeten ze uit zuidelijker streken deze kant op vliegen en het ene jaar gebeurt dat met veel meer dan het andere.

Kolibrievlinder

Dat betekent dat de vlinder in sommige jaren maar nauwelijks te zien is, terwijl hij in andere jaren met duizenden wordt gemeld. Wat het dit jaar wordt, is nog niet te zeggen, maar de eerste kolibrievlinders zijn al wel weer gemeld. Houd de tuinplanten zoals geranium, damastbloem, spoorbloem en vlinderstruik maar goed in de gaten en als u een kolibrie ziet, weet dan dat het om de kolibrievlinder gaat en geef hem door via www.telmee.nl.

Kolibrievlinder

Oranjetipje

Ondanks kou toch vlinders

Terwijl de temperatuur veel te laag was voor de tijd van het jaar en normaal ook voor dagvlinders, bleken ze toch te vliegen. De drang is zo groot dat ze ook onder slechte omstandigheden actief zijn.

In de eerste twee weken van mei was de temperatuur ver onder het langjarig gemiddelde. Vlinders hebben behoefte aan warmte. Dat kan door voldoende hoge temperatuur, of door voldoende zon bij lagere temperaturen. Geen van beide was het geval, maar toch zijn er de eerste helft van die maand wel meer dan twintig soorten dagvlinders via www.telme.nl doorgegeven. Ook bij Culemborg zijn er toch flink wat vlinders gezien. Vooral de witjes zijn vele malen gemeld. Klein geaderd witje en klein koolwitje zijn het meest gezien. Dat zijn ook zeer algemene vlinders in het hele land en ze zijn ook vaak de eerste vlinders op de dag die actief worden. Ze hebben aan een klein beetje warmte al voldoende om te kunnen vliegen. Ook het oranjetipje, familie van de koolwitjes, is volop gemeld. Zelfs op bewolkte en koude dagen blijkt een klein beetje indirect zonlicht al door deze vlinders te gebruiken te zijn. Echt volop vliegen kunnen ze niet, maar je ziet ze wel drinken op de bloeiende planten, zoals pinksterbloem en paardenbloem. In de Regulieren, maar ook in het Tichelterrein zijn ze waargenomen.

Ook het bont zandoogje is alweer gezien. Deze soort neemt de afgelopen jaren sterk in aantal toe en is nu

ook af en toe in ons werkgebied te zien. De enige eis die de vlinder lijkt te stellen is de aanwezigheid van bomen of struiken. Hoewel ze dus af en toe wel vliegen, zal de kou voor veel vlinders betekenen dat ze zich niet optimaal kunnen voortplanten. Ze kunnen koude wel enige tijd overleven, omdat ze over het algemeen in rust zijn en dus ook weinig slijten, maar op een gegeven moment hebben ze toch energie nodig en dus moeten ze kunnen drinken. Ook voor de ontmoeting tussen mannetje en vrouwtje is letterlijk vliegtijd nodig en de meeste tijd kost nog wel het afzetten van de eitjes door de vrouwtjes. Krijgen ze daar niet voldoende gelegenheid voor dan zal dat te merken zijn in lagere aantallen in volgende generaties. Of de koude periode te lang was of dat ze toch prima hebben kunnen voortplanten, zullen we binnenkort merken als de volgende generaties vliegen. 🐦

Bont zandoogje

vrijdag 3 september

Lezing "Sloot en Plas"

door Rob van de Haterd

In het kader van het jubileum jaar van de NVWC, wordt er op zaterdag 4 september een bijzondere excursie gehouden, met medewerking van meerdere werkgroepen van de NVWC. Als warming-up en voorbereiding voor deze excursie wordt de avond ervoor een lezing gegeven. Ook voor degenen die niet meegaan met de excursie is dit een mooie gelegenheid om iets te horen en zien van het leven in sloot en plas.

Het onderwaterleven blijft vaak voor ons verborgen, omdat mensen nu eenmaal boven water leven. Toch is het een boeiende wereld, die meer dan een eeuw geleden beschreven is door Heimans en Thijsse in hun prachtige boekje "in sloot en plas". Daarna is natuurlijk nog veel meer bekend geworden over de planten en dieren in sloot en plas: waar ze leven, wat ze eten en door wie ze gegeten worden. In de lezing wordt speciale aandacht gegeven voor wat leeft en groeit in sloot en plas in onze directe leefomgeving van Culemborg.

Locatie: Ketelvink

Adres: Middelcoopstraat 1A
Culemborg

Tijdstip: 20.00 uur, de zaal is open vanaf
19.30 uur

Einde: 22.00 uur

Toegang: Gratis, ook niet-leden, vrienden,
bekenden zijn van harte welkom

Voor meer informatie over deze lezing:
Paul van Buchem, Jilles Verdouw
lezingcoor@nvwc.nl

Zaterdag 4 september

Waterplantenexcursie slootjes Parijsch,

Deze excursie sluit aan op de lezing van vrijdag avond 3 september om 20.00 uur in de Ketelvink over Sloot en Plas door Rob van den Haterd.

De slootjes in de wijk Parijsch zijn doorgaans mooi helder. Er groeien verschillende mooie water- en oeverplanten zoals blaasjeskruid, fonteinkruiden en watergentiaan. In het water krioelt het van de waterinsecten, visjes, kikkervisjes en andere larven.

Met behulp van onze netjes en hark proberen we planten en dieren nader te bekijken. Voor groot en klein zal dit een ontdekkingsstocht zijn in een wereld die onbekend en verborgen is.

Iedereen is welkom om van 9.00 tot 12.00 uur bij verschillende plekken in de wijk langs te gaan, waar we mooie ontdekkingen kunnen doen.

In de week voorafgaand aan deze excursie zullen leden van de plantenwerkgroep ter plaatse gaan kijken welke plekken veelbelovend zijn om daar op de zaterdagmorgen te gaan kijken.

Op die manier verliezen we geen tijd met het zoeken naar de mooie plekken, maar kunnen we meteen aan het werk gaan.

Vertrek: 9.00 uur met de fiets vanaf clubhuis NVWC "de Ketelvink", Middelcoopstraat 1a, Culemborg, of om 9.15 uur verzamelen bij kruispunt Prijsseweg / Zijderupsvlinderlaan-Beversingel in de wijk Parijsch. Meenemen: emmer of glazen pot/bakje, schepnet, hark(je), loupe, camera enz.

Aanbevolen: Laarzen

Leiding: leden van de plantenwerkgroep

Einde excursie: Tussen 12.00 en 12.30 uur.

Convocaties

Vrijdag 10 september Vleermuiswandeling Plantage

Op zoek naar stille schreeuwerds...

Vleermuizen zijn geheimzinnige dieren. Je ziet ze soms net in de schemering uitvliegen, maar al gauw wordt het donker en zie je ze niet meer. Toch vliegen ze nog uren door. Vleermuizen kunnen niet goed zien in het donker, maar ze vinden hun weg en obstakels door geluiden te maken en de echo daarvan op te vangen. Ze schreeuwen dus vreselijk als ze vliegen, maar dit gaat op zo'n hoge frequentie dat de meeste mensen die geluiden niet kunnen horen. Gelukkig is er een apparaat ontwikkeld, de bat-detector, waarmee we de geluiden voor ons hoorbaar zullen maken.

De plantage is het mooiste vleermuizengebied bij Culemborg. In de oude bomen zijn voldoende broedplaatsen en bij de vijvers is er voedsel (muggen, vliegjes en nachtvinders bijvoorbeeld) genoeg. We gaan in de plantage wandelen en proberen zoveel mogelijk soorten vleermuizen te ontdekken. Neem een warme jas mee, maar vergeet de zaklantaarn, want deze is tijdens de vleermuiswandeling STRENG VERBODEN!

Tijd: 20.30 uur tot uiterlijk 22.00 uur

Waar: Plantage, Culemborg

Verzamelpunt: zuidelijke ingang Plantage aan de Wilhelminadreef

Meer informatie: Jan Dirk Buizer

e-mail: j@ndirk.nl of

telefonisch 06 - 15625758

Zaterdag 11 september Slakkenexcursie

Gereserveerd

Vrijdag 17 september 2010
“Bijzondere Leden voor Leden
avond: NVWC 35 jaar”

Het is een goede gewoonte om ons ‘winterprogramma’ te openen met een avond waarin de leden elkaar beelden en verhalen vertellen over het aflopende veldseizoen: de Leden voor Ledenavond.

In het kader van ons 7e lustrum geven we de Leden voor Ledenavond extra cachet. Daarom vragen we onze (oud-)leden om historische (en recente) beelden van de NVWC-activiteiten mee te nemen en te tonen. Excursies, beschermingswerk, jeugdactiviteiten: alles is welkom. Dit kan in digitale vorm, maar ook dia’s en foto’s zijn van harte welkom.

Inmiddels hebben we al een toezegging binnen voor een zeer bijzondere bijdrage. Daarom kunnen we nu al stellen dat dit een avond wordt die u niet mag missen! Het tweede deel van de avond zal bestaan uit een informele ‘borrel’, die u wordt aangeboden door de vereniging, om als (oud-)leden heerlijk bij te kunnen praten.

Laat om praktische redenen voor 10 september aan de organisatie weten, wat u in welke vorm bij denkt te dragen.

Van 20:00 – 22:00 uur
Locatie ‘de Ketelvink’
Middelcoopstraat 1A te Culemborg
Zaal open vanaf: 19:30 uur.

Voor meer informatie over deze avond:
Paul van Buchem, Jilles Verdouw
lezingcoor@nvwc.nl

Vrijdag 15 oktober 2010
Lezing “Herkennen van zeevogels”
door Luc Hoogenstein

Op 29 oktober kiest de NVWC het ruime sop. We gaan vanaf Lauwersoog een dag de Noordzee op om te genieten van zeevogels, bruinvissen en zeehonden, die in de Nederlandse kustzone voorkomen. Sommige van die zeevogels laten zich zelden vanaf de wal zien. Meeuwen zijn door hun variabele verenkleed soms lastig te herkennen. Aan de hand van prachtige beelden laat natuurfotograaf Luc Hoogenstein op vrijdagavond 15 oktober zien hoe we zeevogels aan de hand van hun verenkleed en gedrag kunnen herkennen. Ook voor niet-kenners en niet-zeetochtgangers is deze avond PUUR GENIETEN.

Luc Hoogenstein was lid van de Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie en vervolgde dat met een studie aan de Landbouwwuniversiteit Wageningen. Momenteel is Luc werkzaam als senior coördinator Wetlands bij Vogelbescherming Nederland. Hij is coauteur van het prachtige “Handboek Vogels van Nederland” (2009), dat is verschenen bij de KNNV Uitgeverij. Als semiprofessioneel fotograaf is Luc verbonden aan stockbureau Buitenbeeld. Kijk voor een impressie van Luc zijn fotografiewerk op: www.luchoogenstein.nl .

Locatie: Ketelvink
Adres: Middelcoopstraat 1A
Culemborg

Tijdstip: 20.00 uur, de zaal is open vanaf 19.30 uur
Einde: 22.00 uur
Toegang: Gratis, ook niet-leden, vrienden, bekenden zijn van harte welkom

Voor meer informatie over deze lezing:
Paul van Buchem, Jilles Verdouw
lezingcoor@nvwc.nl

Adressen

Contactgegevens:

Natuur- en Vogelwacht Culemborg

Clubhuis "De Ketelvink"
Middelcoopstraat 1a
4102 CE Culemborg
Triodosbank: 78.14.04.312
KvK te Tiel: 40156764
e-mail: post@nvw.nl
website: www.nvw.nl

Bestuur:

Contact opnemen met bestuur kan door te mailen naar bestuur@nvw.nl of te bellen.

Jouke Altenburg (*voorzitter*)
Merelweg 30
4105 WZ Culemborg
0345 - 519 847

Gijsje Robeer (*secretaris*)
Houtmolenstraat 50
4105XK Culemborg
0345 - 51 92 10

Cocky de Groot (*2e secretaris*)
Valeriaan 49
4102 VG Culemborg
0345 - 53 38 60

Yme Jan Bosma (*penningmeester*)
Wilgeboom 51
4101 WK Culemborg
0345 - 51 30 08

Algemene bestuursleden:

Paul van Buchem
Kastanjeboom 33
4101 VS Culemborg
0345 - 51 01 50

Beheer Ketelvink

Arie Huijgen
Binnen Molenstraat 32
4101 BA Culemborg
0345 - 51 59 75

Redactie

redactie@nvw.nl

Lidmaatschap en Contributie:

Nieuwe leden, adreswijzigingen en overige veranderingen in lidmaatschap kunnen worden doorgegeven via e-mail aan: ledenadmin@nvw.nl of het postadres van "De Ketelvink" t.a.v. ledenadministratie.

Lidmaatschap 2009; per gezin/adres 15,00 per jaar. Postlidmaatschap €24,00 per jaar. Opzegging minimaal één maand voor het einde van het verenigingsjaar. Betaling per toegezonden acceptgirokaart of per betalingsopropend via e-mail van de penningmeester.

Coördinatoren:

VOGELWERK GROEP INCL. NESTKASTEN
Marcel Kok
Amstelsingel 19
4105 GZ Culemborg
0345 - 51 60 74
vogelcoor@nvw.nl

PLANTENWERK GROEP

Leo van der Kooij
Vliegerweg 3
4101 JK Culemborg
0345 - 51 54 50
plantencoor@nvw.nl

INSECTENWERK GROEP

Rob van de Haterd
Burgemeester Verweijlaan 44
4191 XH Geldermalsen
0345 - 52 25 82
insectencoor@nvw.nl

KNOTWERK GROEP

Harry van de Warenburg
Grondzeilerweg 9
4105 HJ Culemborg
0345 - 51 43 58
knotcoor@nvw.nl

WERK GROEP WINTERVOEDERING VOGELS

Ruud Post
Linnaeuslaan 61
4102 LG Culemborg
0345 - 51 09 29
voercoor@nvw.nl

TUIN- EN KLUSWERK GROEP

Frans Waroux
Irene Vorrinkstraat 69
4105 JA Culemborg
0345 - 51 53 93
kluscoor@nvw.nl

JEUGD GROEP

Winy Verdouw
Prijsseweg 113
4106 LE Culemborg
0345 - 51 73 39
jeugdcoor@nvw.nl

BIBLIOTHEEK WERK GROEP

Gonda Baard
Martinus Nijhoffpad 13
4103 WP Culemborg
0345 - 52 13 94
bibliocoor@nvw.nl
Informatie en uitleen woensdagmorgen of op afspraak

LEZINGEN EN CURSUSSEN

Paul van Buchem
Kastanjeboom 33
4101 VS Culemborg
0345 - 51 01 50
lezingcoor@nvw.nl

KAMPEN

Yme Jan Bosma
Wilgenboom 51
4101 WK Culemborg
0345 - 51 30 08
kampcoor@nvw.nl

Contactgegevens dierenopvang & dierenoverlast & milieuklachten:

VOGEL- ZOOGDIERENOPVANG
Alle hulpbehoevende "wilde" vogels kunnen, na overleg, gebracht worden naar:

(*tijdens kantooruren*)
Kinderboerderij "de Heuvel"
Jan Kaper
Weithusen 63
4102 NV Culemborg
06 - 46 36 27 12

(*na kantooruren*)

Ruud Post
Linnaeuslaan 61
4102 LG Culemborg
0345 - 51 09 29

VRAGEN OVER VLEERMUIZEN IN HUIS Vleermuiswerkgroep Gelderland "Vlegel"

Fred van Delft
Th. Zassstraat 6
4105 BN Culemborg
0345 - 51 58 20
vleermuisvragen@nvw.nl

VRAGEN OVER INSECTEN

Annette van Berkel
Akkerwinde 9
4102 JJ Culemborg
0345 - 53 16 89
insectenvragen@nvw.nl

DIERENAMBULANCE VIANEN

Jolande van der Klis
Postbus 390
4130 EJ Vianen
06 - 51 11 12 90
jolandevanderklis@hetnet.nl

MILIEUKLACHTEN EN - MISSTANDEN

Klachten meldlijn gemeente Culemborg
0345 - 47 79 59

(*na kantooruren*)

via politie
Triosingel 34
4101 XC Culemborg
0900 - 88 44

ALGEMENE INSPECTIEDIENST

AID groendesk
030 - 669 26 40 of
030 - 669 26 63

Contactgegevens diverse regionale natuur- en milieuorganisaties:

Kinderboerderij "de Heuvel"
Peter Brosky
Weithusen 63
4102 NV Culemborg
0345 - 51 88 09

STEUNPUNT NME

Pauline Hoevenaars
Bezoekadres: 'de Heuvel'
Weithusen 63
4102 NV Culemborg
0345 - 51 97 41 (di. & wo.)
0345 - 47 78 17 (b.g.g.)
p.hoevenaars@culemborg.nl

NME NATUURTUIN

Yme Jan Bosma
yjb2009@live.nl

STICHTING CAETSHAGE

Caetshage 1
4103 NR Culemborg
(tegenover de watertoren)
06-22667529 (Basjan)
website: www.caetshage.org

STICHTING DUURZAAM RMIERENLAND

Bezoekadres: 'de Zwerfkei'
Kwelkade 1
4001 RK Tiel
0344 - 63 45 42
www.duurzaamrivierenland.nl

STICHTING WERK AAN 'T SPOEL www.werkaanhetspoel.nl

STICHTING EVA-LANXMEER

Lodewijk van Deyssehof 19
4103 WK Culemborg
034-5568506 of
034-5568507
www.eva-lanxmeer.nl

MILIEUDEFENSIE STEUNPUNT

CULEMBORG
Frederik van Eedenlaan 30
4103 WB Culemborg
0345 - 53 30 97
www.culemborg.milieudefensie.nl

MILIEUWERK GROEP BUREN

Goof den Hartog
Kloosterlaan 15
4111 LG Zoelmond
0345 - 50 20 61

Overige clubinformatie:

HET VOGELJAAR

Via de NVWC kun je je abonneren op het tijdschrift "Het Vogeljaar". Abonnementkosten zijn €13,00 per jaar (i.p.v.€13,50) en worden via de NVWC-contributie verrekend. Aanmelden kan bij de penningmeester.

VERBANDTAS EN -TROMMEL

Op excursie? Vergeet dan niet vanuit de Ketelvink de NVWC-rugtas mee te nemen met EHBO-dosjes, instructies en belangrijke telefoonnummers. Iets gebruikt? Meld dit dan bij het bestuur via bestuur@nvw.nl

MELDEN NATUURWAARNEMINGEN:

via waarnemingen@nvw.nl of via www.nvw.nl bij waarnemingen, waarneming.nl

Maandag 6 september deadline kopij Hak-al 4

N.V.W.C.
Middelkoopstraat 1A
4102 CE Culemborg

Indien deze Hak-al onbezorgbaar,
graag retour aan:

september	3	vrijdag	Lezing Sloot en Plas	
	4	zaterdag	Vogeltrektellen	
	4	zaterdag	Planten en dieren in sloot en plas - Parijsch	
	6	maandag	Deadline kopij HAK-AL 4	
	10	vrijdag	Excursie Vleermuizen in de Plantage	
	11	zaterdag	Vogeltrektellen	
	11	zaterdag	Slakkenexcursie	
	11	zaterdag	Rivierentelling vogels	
	16	donderdag	Bestuursvergadering	
	17	vrijdag	Leden voor de leden	
	18	zaterdag	Vogeltrektellen hele dag (onder voorbehoud)	
	25	zaterdag	Vogeltrektellen	
	oktober	25	zaterdag	Vissen en waterkevers
		2	zaterdag	Trektellen: Euro birdwatch - hele dag
		2	zaterdag	Paddenstoelenexcursie
8		vrijdag	Verspreiding HAK-AL 4	
9		zaterdag	Vogeltrektellen	
9		zaterdag	Rivierentelling-vogels	
14		donderdag	Bestuursvergadering	
15		vrijdag	Lezing	
16		zaterdag	Vogeltrektellen hele dag (onder voorbehoud)	
16		zaterdag	Paddenstoelenexcursie	
november	23	zaterdag	Vogeltrektellen	
	29	vrijdag	Spectaculaire zeetocht	
	30	zaterdag	Vogeltrektellen	
	6	zaterdag	Vogeltrektellen	
	8	maandag	Deadline kopij HAK-AL 5	
	11	donderdag	Bestuursvergadering	
	13	zaterdag	Vogeltrektellen	
	13	zaterdag	Rivierentelling-vogels	
	19	vrijdag	Lezing	
	20	zaterdag	Vogeltrektellen	
december	20	zaterdag	Knotten	
	23		Vogels kijken in de buurt: uiterwaarden	
	27	zaterdag	Vogeltrektellen	
	10	vrijdag	Verspreiding HAK-AL 5	
	11	zaterdag	Knotten	
	11	zaterdag	Rivierentelling-vogels	

Kijk voor het laatste nieuws op www.nwvc.nl